

Europeisering av fylkeskommunen

- En sammenlignende studie av regionale europeiseringsprosesser i Norge og EU

Andreas Børnick

Masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

April 2007

Forord

Jeg ønsker å rette en stor takk til de som har hjulpet meg i havn med den store utfordringen det er å skrive en masteroppgave, og de som har bidratt til min fullføring av en lang universitetsutdanning:

- Min veileder professor Harald Baldersheim for hans oppfølging og tålmodighet.
- Universitetslektor Knut-Andreas Christophersen for gode råd om statistikk.
- Min gode venn Petter Fjellheim for hjelp til dokumentbehandling.
- Mine foreldre, Tore og Mari-Karine, for uvurderlig støtte og tiltro i alle disse årene – dere er unike!
- Anne Karine og Ellen Charlotte fordi jeg er en heldig lillebror.
- Mine statsvitenskapelige kollegaer Åge Erstad Remvik, Marcus Danbolt, Alex Nilssen, Martha Haukaas og Maren Kristine Moen for mange flotte stunder siden vi møttes første dag på grunnfag. Dette samholdet vet jeg vil fortsette.
- Mine gode barndomsvenner Lars Viking Sandberg, Magnus Hontvedt og Jørgen Abelsen for utallige timer med frokost og lunsj i kantina, og for de givende diskusjonene vi har dyrket!

Mange flotte år ved UiO avsluttes, og et nytt spennende kapittel i livet innledes...!

Oslo, april 2007

Innholdsfortegnelse

1. EUROPEISERING AV FYLKESKOMMUNEN.....	6
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	6
1.2 DEN NYE REGIONALISMEN	8
1.3 REGIONAL REPRESENTASJON I EU.....	12
1.4 EUS REGIONALPOLITIKK	15
1.4.1 <i>Interreg</i>	18
1.4.2 <i>URBAN</i>	21
1.4.3 <i>Leader+</i>	22
1.4.4 <i>EQUAL</i>	22
1.4.5 <i>Innovative actions</i>	23
1.5 OPPGAVENS STRUKTUR	24
2. TEORETISK OG METODISK RAMMEVERK.....	25
2.1 INNLEDNING.....	25
2.2 MULTI-LEVEL GOVERNANCE	25
2.3 HYPOTESER OM REGIONAL MOBILISERING I EU.....	30
2.3.1 <i>Resource pull</i>	31
2.3.2 <i>Resource push</i>	33
2.3.3 <i>Informational exchange</i>	34
2.3.4 <i>Regional distinctiveness</i>	36
2.3.5 <i>Europeisk tilhørighet</i>	37
2.3.6 <i>Associational culture</i>	38
2.4 OPERASJONALISERING AV OPPGAVENS AVHENGIGE VARIABEL	39

2.5	OPERASJONALISERING AV OPPGAVENS UAVHENGIGE VARIABLER	42
2.5.1	<i>Resource pull/Grad av periferialitet</i>	43
2.5.2	<i>Resource push/Netto driftsresultat per innbygger</i>	44
2.5.3	<i>Informational exchange/Arbeidsledighet</i>	44
2.5.4	<i>Regional distinctiveness/Fylkestilknytning</i>	45
2.5.5	<i>Europeisk tilhørighet/EU-avstemningen 1994</i>	46
2.5.6	<i>Associational culture/Valgdeltakelse</i>	47
2.6	METODISKE BETRAKTNINGER.....	47
2.6.1	<i>Komparative case-studier</i>	48
2.6.2	<i>Data</i>	49
3.	DEN NORSKE REGIONALE MOBILISERINGEN	52
3.1	INNLEDNING	52
3.2	INTERREG	52
3.2.1	<i>PERSIKA</i>	53
3.2.2	<i>Domestication of Northern Berries</i>	54
3.2.3	<i>Euromountains.net</i>	55
3.3	NORSKE REGIONALE REPRESENTASJONSKONTORER I BRÜSSEL	56
3.3.1	<i>Stavanger-regionens Europakontor</i>	56
3.3.2	<i>Mid-Norway European Office / Trøndelags Europakontor</i>	58
3.3.3	<i>Vest-Norges Brusselkontor</i>	59
3.3.4	<i>Oslo region European office / Osloregionens Europakontor</i>	59
3.3.5	<i>NorthNorway European Office</i>	60
3.3.6	<i>Sørlandets Europakontor</i>	61
4.	ANALYSE	63

4.1	INNLEDNING.....	63
4.2	KORRELASJONSANALYSEN.....	64
4.2.1	<i>Modell 1</i>	65
4.2.2	<i>Modell 2</i>	65
4.3	REGRESJONSANALYSEN	66
4.3.1	<i>Forutsetninger</i>	67
4.3.2	<i>Oppfyllelse av forutsetningene</i>	68
4.4	MODELLENES PREDIKSJONSKRAFT	70
4.5	DE UAVHENGIGE VARIABLENES EFFEKT PÅ INDIKATORENE.....	72
4.5.1	<i>Resource pull</i>	74
4.5.2	<i>Resource push</i>	75
4.5.3	<i>Informational exchange</i>	77
4.5.4	<i>Regional distinctiveness</i>	79
4.6	OPPSUMERING.....	81
5.	AVSLUTNING	83
	KILDELISTE.....	87

1. Europeisering av fylkeskommunen

1.1 Tema og problemstilling

Tema for denne oppgaven er europeisering av fylkeskommunen. Dette er et fenomen, eller en prosess, som skyldes fylkeskommunenes økende grad av kontakt med regioner i andre europeiske land, og gjenspeiler en situasjon som utvikler seg over hele Europa. I denne sammenhengen refereres det gjerne til framveksten av et ”*regionenes Europa*” (Baldersheim 2004; Bullmann 1997; Hooghe 1996; Marks m.fler 1996).

Årsakene til denne utviklingen i Europa er mangetydige og ofte vanskelige å spesifisere, men enkelte resultater av en slik prosess kan være enklere å isolere. Et konkret bevis for resultatene av denne prosessen, og også som en indikator på denne, er et stigende antall fylkeskommunale samarbeidsprosjekter i EU¹-regi og opprettelsene av egne regionale representasjonskontorer i EU-hovedstaden Brussel (Baldersheim 2004:195).

På tross av manglende medlemskap i EU har altså også de norske fylkeskommunene både opprettet kontorer i Brussel, og engasjert seg i samarbeid på tvers av de nasjonale grensene innad i EU. Det foreligger derfor en norsk, regional mobilisering på det europeiske plan på tilnærmet lik linje med den regionale mobiliseringen innad i EU.

De norske, regionale representasjonskontorene, opprettet i tidsperioden 1993 – 2005, representerer ikke bare fylkeskommunene alene, men et slags konsortium av ulike aktører i en regional sfære hvor fylkeskommunen er en naturlig leder. Dette, i kombinasjon med det økende antall europeiske regionale samarbeidsprosjekter blant

¹ Den Europeiske Union. EU vil bli brukt der tidligere betegnelser som EF ville være mer historisk korrekt.

de norske fylkeskommunene i den samme tidsperioden, vitner om at europeiseringen er en reell prosess over hele Norge.

I denne oppgaven vil jeg derfor se nærmere på noen eventuelle årsaker til de norske regionenes europeisering, og om dette ”*suget fra Brussel*” gjør seg gjeldende på samme måte her som det gjør blant andre europeiske regioner. Hvorfor ser vi en norsk regional mobilisering rettet mot EU, og er det de samme årsakene som vi ser for de europeiske regionenes mobilisering innad i EU?

For å finne svar på disse spørsmålene benytter jeg meg av en undersøkelse av EU-regioner presentert i artikkelen ”*Competencies, Cracks and Conflicts: Regional Mobilization in the European Union*” fra 1996 forfattet av statsviterne Gary Marks, Francois Nielsen, Leonard Ray og Jane Salk. Jeg vil først utføre en kvantitativ analyse langs en bredde- og en dybdedimensjon av det fylkeskommunale EU-rettede engasjementet, hvor jeg benytter meg av de samme variablene som i artikkelen, før jeg videre sammenligner artikkelens konklusjoner med mine norske resultater. Jeg vil i tillegg belyse min analyse med kvalitative data om fylkeskommunenes europeiske samarbeid.

For å bedre forstå disse prosessene vil jeg presentere deler av den konteksten de norske og europeiske regionene tar del i. Med bakgrunn i denne konteksten, samt relevant teori, vil jeg forhåpentligvis kunne peke på årsaker til hvorfor regioner fra nei-landet Norge får en stadig mer fremtredende rolle innenfor EU-regissert europeisk regionalt samarbeid, og hvorfor de alle nå er fysisk representert i EU-hovedstaden Brussel med egne kontorer.

1.2 Den nye regionalismen

Kontorer som representerer europeiske regioner² og deres interesser har de to siste tiår dukket massivt opp i Brussel, og det har spesielt de siste årene vært en rivende utvikling i antall regioner representert der (Lein-Mathisen 2004). Disse kontorene representerer altså ikke bare regioner fra medlemsland; Brussel har også blitt tilholdssted for enkelte regionale representanter fra stater utenfor EU-samarbeidet. Denne utviklingen skyldes flere ting, og en av årsakene er utviklingen av en regional selvbevissthet.

“New regionalism is a response to new economic realities when the globalisation of markets and continental economic as well as political integration supplanted the old order of separated national economies and policy-making. This enhanced the need for more localised thinking and the ability to anchor convincingly national and supra-national policy at a regional level and in smaller units. New regionalism is characterised by regions which are behaving as new, dynamic political and economic actors with demands which are not necessarily confined within the national boundaries. The new regionalism is further characterised by a functional idea of allegiances and multilevel governance as well as a search for political ideas travelling from the “bottom-up”.” (Jörgen Gren 1999:22)

Innførselen av Enhetsakten (1987) og Maastricht-traktaten (1993) forandret den politiske orden innad i EU, og åpnet opp for et nytt syn på beslutningsprosessene. Den økende betydningen av det supranasjonale nivået og det økende tempoet i integreringsprosessen endret forholdet mellom det nasjonale, det supranasjonale og det subnasjonale nivået innenfor det europeiske samarbeidet på en slik måte at beslutningsmodellene måtte revideres. Disse endringene førte dermed også med seg en forandring i det subnasjonale nivåets natur. Denne forandringen har i ulike sammenhenger blitt referert til som *“New Regionalism”*, eller den nye regionalismen på norsk.

Flere statsvitere har benyttet seg av uttrykket *“historiens tilbakekomst”* for å illustrere den regionaliseringsprosess Europa har vært vitne til de siste tiår

² Per februar 2006: 173 regionale representasjonskontorer i Brussel iflg. The Brussels-Europe Liaison Office

(Baldersheim 2000). Det antydes at eldre etno-kulturelle grenser har fått ny betydning for utviklingen av politiske enheter innad i EU. Dette kan synes i land hvor nasjonalstaten antakelig aldri har stått sterkt, men kun har vært en samlende faktor på tvers av en tilstedeværende vilje til selvstendighet. Oppløsningen av Sovjetunionen og jernteppets fall førte til sterkere regionale følelser i Øst-Europa, og den samme utviklingen ble sett i deler av Syd-Europa da fascismen forsvant. Denne revitaliseringen av eldre regionale enheter har vært, og er fortsatt, tilstede også i andre deler av Europa. Denne utviklingen i land hvor totalitære regimer ikke har holdt ulike etno-kulturelle grupperinger samlet ved makt, kan, i følge statsviteren Harald Baldersheim (Veggeland 2000), antakelig forklares av medlemskap i EU, ettersom svekkelsen av det nasjonale nivået til fordel for det supranasjonale gir regionene en mulighet til å forfølge egne definerte regionale interesser, og dermed tilstrebe større politisk uavhengighet (Veggeland 2000; Gren 1999).

Det er samtidig faglig uenighet om uttrykket "*historiens tilbakekomst*" er dekkende nok for de regionaliseringsprosessene som har forandret Europas utseende. Flere statsvitere peker på den globaliserte og europeiserte økonomien som en meget viktig brikke i regionaliseringen, og mener økonomiens rolle er oversett. Dette illustreres best ved å dele inn regionalismen i to hovedtyper. Der den tradisjonelle regionalismen blant annet har bakgrunn i middelalderens små politiske enheter, tar den nye regionalismen utgangspunkt i det moderne samfunnet og søker mot de muligheter som finnes i globaliserte økonomiske og politiske nettverk.

Flere faktorer legger til rette for, kjennetegner og beskriver denne nye regionalismen, og etter innførselen av de to ovennevnte traktater i EU kom disse faktorene klarere til syne.

"*New Regionalism*" beveger seg nærmest som en bølge over Europa fra midten av 1980-tallet, og drives altså av økonomisk restrukturering, endringer i nasjonalstatene, globaliseringen og, kanskje viktigst av alt; integrasjonen (Keating 1996). Den europeiske integrasjonen og den økonomiske globaliseringen sørger for økonomiske rammer der staten ikke lenger er enerådende aktør, og forholdene er mer lagt til rette

for regional økonomisk utvikling. En utvikling hvor funksjonalitet blir et mål for det regionale nivået, og ikke lenger bare bevaring av kulturelle og sosiale særtrekk. Dette er en situasjon hvor staten ikke klarer å bevare sin totale myndighet, som en følge av innvirkning fra blant annet internasjonale konsern, globale trender, multilaterale finans- og valutainstitusjoner, og grenseoverskridende kommunikasjonsnettverk (Gren 1999:16).

Dette fører videre til en styrking av regionenes rolle som en dynamisk aktør på den europeiske arena. En aktør som aktivt utvikler sin myndighetsrolle og samtidig gjør seg gjeldende som talerør for sine interesser i Europa. Et resultat av en erkjennelse av det umulige ved å forhindre globaliseringens effekt på det regionale nivået, og i stedet for å henfalle til en proteksjonistisk politikk søker regionene heller å utnytte de muligheter som finnes i en slik ny situasjon. Brussel-baserte organer etablert i midten av 1980-årene, som The Assembly of European Regions, taler for denne nye rollen de europeiske regionene inntar fra begynnelsen av 1980-tallet.

Problemer med å fullt ut integrere samtlige deler av EU i det nye felles markedet med innførselen av Enhetsakten, førte også med seg utviklingen av en strukturpolitikk innad i EU med det for mål å eliminere regionale økonomiske skjevheter. Denne kohesjonspolitikken søkte å legge forholdene bedre til rette for et mer effektivt og åpent marked i Europa, og de økonomiske midlene som ble stilt til disposisjon for dette formål var nå også i større grad betinget av et samarbeid med de regionale aktørene enn tidligere økonomisk bistand. Disse midlene bidro til å gjøre de europeiske regionene mer ansvarlige og uavhengige av de statlige organene, og det skyldtes i stor grad de supranasjonale institusjonenes rolle og deres strukturelle politikk.

En regional identitet, og en regional bevissthet, er faktorer som nok mer knyttes til den tradisjonelle, gamle regionalismen enn den nye, men disse strømningene synes allikevel også i en viss grad blant de europeiske regionene og deres nye regionalisme fra midten av 1980-tallet. En forklaring på dette kan være at den europeiske befolkningen vender seg mot det regionale nivået som et svar på den voksende

europæiske integreringen og maktøkningen hos de supranasjonale institusjonene. Denne bevisstheten kan også knyttes opp mot den betydningen de supranasjonale institusjonene har lagt på det regionale nivået, som nevnt ovenfor, ved å fremme et prinsipp om subsidiaritet, og dermed, som en nødvendighet, styrke regionenes rolle. Dette igjen krever en økning i regional identitet og bevissthet for å utnytte det potensialet subsidiariteten tilbyr; muligheten til å være en selvstendig politisk aktør med en viss grad av autonomi.

På 1980-tallet begynte de europeiske regionene også så smått å føre et samarbeid på tvers av sine nasjonale grenser. Disse samarbeidene var resultat av program igangsatt av de supranasjonale institusjonene, og var et gunstig supplement til det nasjonale diplomatiet ved enkelte anledninger, mens det ved andre anledninger meget vel kunne oppfattes som konkurrerende. Samarbeidsprosjektene er videreført, og har hele tiden hatt regional utvikling og integrasjon som mål, men er i dag ikke avhengig av initiativ fra verken nasjonale eller supranasjonale myndigheter for å opprettes. Dette er en viktig bestanddel i integrasjonsprosessene, og en viktig faktor ved den nye regionalismen. Den viser hvordan dagens regioner søker ut over sine grenser og ønsker kontakt og erfaringsutveksling med andre europeiske aktører på samme nivå, og hvordan interregionale og transnasjonale samarbeid virkeliggjør et sett av nye interessefelt som tidligere ikke var til stede hos de europeiske regionene.

Den nye regionalismen kan, på bakgrunn av de ovennevnte faktorer, summeres til å inneholde visse sentrale kjennetegn. Den beskrives av et nedenfra og opp syn på regionalismen og søker en autonomi basert på regional økonomisk og politisk mobilisering. Den har en allianse-byggende og interesse-søkende oppførsel, hvor nasjonale myndigheter brukes, ofte på tvers av nasjonale politiske føringer, for å oppnå regional autonomi og utvikling. Den benytter seg også av interregionale og transnasjonale samarbeid for å fremme sine interesser på tross av at det ikke finnes noen juridiske instrumenter for reguleringer av slike forhold. (Gren 1999)

Norge er ikke medlem av EU, men via vårt medlemskap i EØS³ har vi forpliktelser og muligheter innenfor rammene av den Europeiske Union. For de norske regionene finnes det derfor muligheter innenfor EUs programmer for regional utvikling. Programmene tar sikte på å jevne ut de sosiale og økonomiske forskjellene innenfor medlemslandene ved økonomisk støtte til prosjekter som bidrar til en slik utvikling. Den norske stat er forpliktet til å bidra med penger til disse strukturfondsprogrammene, og åpner dermed opp for deltakelse fra norske regioner.

Den norske regionale representasjonen i Brussel teller per 2006 seks kontorer pluss ett kontor tilhørende Kommunenes Sentralforbund (KS). Disse seks kontorene representerer til sammen samtlige norske fylkeskommuner, samt et stort antall kommuner og andre kommunale eller regionale samarbeidsorganer. Enkelte av kontorene eies også av frittstående organisasjoner. Da alle kontorene er opprettet ved egne initiativ finnes det altså ingen norm for hvordan eierstrukturen eller den administrative inndelingen er organisert, og kontorene varierer noe i størrelse både administrativt og i antallet medlemmer.

1.3 Regional representasjon i EU

Den regionale representasjonen i den Europeiske Union er et relativt nytt fenomen, men regional selvbevissthet i seg selv er ikke noe nytt. Lokalt selvstyre er en tradisjon forut for dannelsen av nasjonalstaten. Om enn ikke i den demokratiske ånden og med de politiske føringene som eksisterer i dag, var de europeiske småkongedømmene og bystatene på mange måter en forløper til dagens regioner (Committee of the regions 1999:8). På tross av den sterke nasjonaliseringen av Europa fra den franske revolusjon og fremover har lokal identitet og behovet for lokalt selvstyre ikke forsvunnet, og det er få europeiske nasjonalstater som ikke har

³ Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde

vært i eller fortsatt innehar et spenningsforhold mellom sine regioner og det nasjonale nivået (Rokkan 1987).

Da det europeiske samarbeidsprosjektet ble startet på 1950-tallet med kull- og stålsamarbeidet, var det kun med nasjonalstatene som aktører. Etter Enhetsakten⁴ i 1986 og Maastricht-traktaten⁵ i 1992 har det regionale nivået blitt revitalisert som en politisk aktør på den europeiske arena og etter hvert blitt en viktig brikke i integrasjonsprosessene innad i EU (Bullmann 1997).

En klar indikasjon på dette er etableringen av The Committee of the Regions (CoR) i 1994, et konsulterende organ opprettet ved Maastricht-traktaten⁶. Dette var på mange måter en videreføring av den rollen de europeiske regionene tok på seg ved midten av 1980-tallet, da en interesseorganisasjon for regioner, The Assembly of European Regions (1985), ble stiftet på utsiden av EU (ibid.).

Disse etableringene kom blant annet som resultat av en omfattende debatt påbegynt på 1970-tallet om framveksten av et ”*regionenes Europa*”. En debatt om hvorvidt konstitueringen av et tredje politisk nivå i de europeiske nasjonalstatene vil føre til et skifte av politisk hovedfokus både innad i EU og i nasjonalstatene – fra nasjonale myndigheter til det subnasjonale regionale nivået (Bullmann 1997; Marks m.fl. 1996). Denne debatten tar utgangspunkt i ulike teoretiske rammer, hvor EUs beslutninger anses for å være basert alene på nasjonale myndigheters suverene bestemmelser eller mer som et resultat av en prosess med flere aktører involvert. Disse teoretiske utgangspunktene skiller seg altså i synet på graden av betydning regionene spiller innenfor EUs politiske system, og hvorvidt det er et EU med eller av regioner (Hooghe 1996).

Et annet resultat av det økte subnasjonale fokuset fra 1970-tallet og fremover var innførselen av subsidiaritetsprinsippet, eller nærhetsprinsippet, i Maastricht-

⁴ Single European Act, signert 17. og 28. februar og trådte i kraft 1. juli 1987

⁵ Treaty on European Union, signert 7. februar 1992 og trådte i kraft 1. januar 1993.

⁶ Treaty on European Union, art. 263-265 (ex-198a til c). CoR hadde sitt første møte i mars 1994 (Nicoll/Salmon 2001:160).

traktaten⁷. Hovedkonseptet bak prinsippet er desentralisering av beslutningsmyndighet (Veggeland 2000:12; Baldersheim 2002), og for regionene i EU førte dette til en prinsipiell maktforskyvning fra de sentrale EU-organene og de nasjonale myndigheter til de subnasjonale aktørene. Dette førte til en inkludering av aktører tidligere utelatt fra beslutningene, samtidig som Enhetsakten og Maastricht-traktaten også ga EUs organer større myndighet ovenfor medlemslandene og en mer overnasjonal dimensjon. Disse to punktene la grunnlaget for en betraktelig økning i den regionale representasjonen i Brussel, ettersom tilgangen til å påvirke de politiske beslutningene med konsekvenser for utviklingen av EU nå ble reell for regionene.

Utviklingen av det regionale fokuset i EU ble nå styrket ved videre utvidelser av strukturfondene for å bedre de strukturelle forholdene i regionene på tvers av unionens område. Utjevningspolitikken ble et av de viktigste politikkområdene for EU, noe som kom til syne da omtrent en tredjedel av unionens budsjett ble tildelt dette området i perioden fra 1993 til år 2000.

Ved Amsterdam-traktaten⁸ ble den formelle statusen til regionene i unionen utvidet ved å tillegge ytterligere kompetanse til regionenes institusjonelle representant (CoR). Dette konsultative organet får stadig en noe mer fremtredende plass i unionen, og også ved Nice-traktaten⁹ fremmes CoR sin plass i unionen ved å pålegge demokratisk legitimitet ved representanter til organet som et krav for representasjon. Utviklingen fra 2001 og frem mot 2006 fører med seg ytterligere sementering av betydningen ved regional representasjon i de sentrale beslutningsprosessene innad i unionen, og statusen til CoR, selv om den kun er av konsultativ art, gjenspeiler dermed delvis anerkjennelsen av det subnasjonale nivåets stilling i EU. Denne økningen i fokus og rang førte også med seg den store gruppen av regionale representasjoner i Brussel.

Det første regionale representasjonskontoret etablert i Brussel var antakeligvis britenes Birmingham City i 1984. I løpet av de nærmeste fire årene ble det etablert

⁷ Treaty on European Union, art. 3 b (1992)

⁸ Amsterdam Treaty, signert 2. oktober 1997 og trådte i kraft 1. mai 1999.

⁹ Nice-Treaty, signert 26. februar 2001 og trådte i kraft 1. februar 2003

ytterligere 15 kontorer for representasjon av ulike europeiske regioner, og ved inngangen til 1990-tallet hadde tallet økt til omtrent 50 ulike kontorer. Høsten 1994 var antallet oppe i 80, og allerede året etter hadde 20 nye regioner åpnet kontorer. Den eksplosive økningen fortsatte, og 1997 så åpningen av ytterligere 50 kontorer. Ved enden av 1998 var antallet oppe i nærmere 200 (Jerneck/Gidlund 2001:64). Nå ble enkelte av kontorene representanter for flere regioner, og atter andre ble etter hvert lagt ned av varierende årsaker. Allikevel er det per februar 2006, som nevnt tidligere, hele 176 regioner representert, og samtlige EU-land, og et par ikke-medlemmer, har i dag regioner representert i Brüssel. Disse kontorene eksisterer uten noen formell tilknytning til EU, og ofte uten noe samarbeid mellom kontorer fra samme land. Ettersom det også bare er omtrent halve befolkningen i EU som er representert på denne måten (ibid.), vil en videre økning i antallet regioner representert være sannsynlig.

1.4 EUs regionalpolitikk

”European regional policy is a policy promoting solidarity” kan man lese på EU-kommisjonens nettsider (Regional policy inforegio, 2006a, 1. avsnitt), og det er dette aspektet som fremheves som rettesnoren for regionalpolitikken i EU. Likhet i økonomiske og sosiale forhold er godt for både integrasjonen og markedet, og solidarisk utjevning, demokratisering og desentralisering gagnar Europa som helhet. Det kan umiddelbart virke som en ren fordelingspolitikk, men målet er økonomisk vekst i samtlige regioner og dermed sikre alle en mulighet til å dra nytte av EUs indre marked. Spesielt viktig er denne politikken etter EUs vedtakelse av Lisboa-strategien¹⁰, selv om utjevning av regionale sosiale og økonomiske forskjeller har vært sentralt siden Roma-traktaten¹¹ (Greenwood 2003:235). Midlene som brukes for å oppnå disse målene er blant annet utviklingsprogrammer med finansielle

¹⁰ Lisboa-strategien er et mål for utviklingen av EU vedtatt ved Europarådsmøtet i Lisboa mars 2000, hvor formuleringen ”the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world by the year 2010.” skrives.

¹¹ “... reducing the differences existing between the various regions and the backwardness of the less-favoured regions...”. Roma-traktatens preamble (1957).

overføringer til de regionene som er utviklingsmessig tilbakeleggende, og det er derfor utviklet regionale klassifikasjonssystemer basert på tilstanden i regionene for å gradere behovene.

NUTS (nomenclature des unités territoriales statistiques) er en inndeling av EUs regioner for statistiske formål. NUTS graderes i tre ulike deler, hvor antallet innbyggere avgjør hvilken av de tre klassene en region blir plassert i. Klassifiseringen er utviklet av Eurostat, og er først og fremst et redskap for statistiske sammenligninger på regionsnivået.

Strukturfondene er EUs redskap for å utjevne de økonomiske og sosiale forholdene innad blant medlemslandene. Fondene støtter økonomisk programmer for regional utjevning, og det er fire slike strukturfond introdusert til ulike tidspunkt i EUs historie:

- Det europeiske regionale utviklingsfond (ERDF), innført i 1975, etter Storbritannia og Irlands innlemmelse, for å bedre periferiens stilling. Støtter utvikling av infrastruktur, investeringer for å skape arbeidsplasser, lokale utviklingsprosjekter og gir finansiell støtte til små- og mellomstore bedrifter.
- Det europeiske sosialfond (ESF), etablert ved Romatraktaten i 1957 og innført i 1958, men benyttes i dag først og fremst for å imøtekomme målene i ”*The European Employment Strategy*” fra 1997. Denne strategien søker å bekjempe arbeidsledighet og diskriminering, og bidrar til sosial integrasjon gjennom utdanning og rekrutteringsprosjekter.
- Det europeiske utviklings- og garantifond for landbruket (EAGGF), innført som et sektorbasert program i 1958 med tilknytning til den felles landbrukspolitikken (CAP), for finansiering og utvikling av landbruket med hovedvekt på de landområder som lider under lav utvikling. Støtter prosjekter med høyere produksjonseffektivitet som mål og/eller markedsrettede tiltak for fremme av landbruksprodukter.

-
- Det finansielle instrument for fiskeriet (FIFG) ble etablert for å støtte tiltak rettet mot en bærekraftig utnyttelse av fiskeriressursene og innførselen av en mer konkurransedyktig industri. Samtidig støttes tiltak med fokus på bevaring og vitalisering av områder avhengige av denne sektoren. (Lyngdal 2005; Östhol 1996)

Samhørighetsfondet, eller Kohesjonsfondet (The Cohesion Fund), er et tillegg til disse fire strukturfondene. Dette fondet fokuserer på utbedring av transportnett og miljørelaterte problemer i land med de minst utviklede områdene av EU (Objective I og II), og ble etablert som et resultat av Maastricht-traktaten (TEU) i 1993. Traktaten utpeker økonomisk og sosial utjevning som et av hovedmålene for Unionen på linje med den økonomiske- og monetære union og det indre marked, men skulle opprinnelig avsluttes i 1999. Fondet er blitt videreført med avslutning i 2006, og forventes å bli fornyet videre inn i neste periode også.

Strukturfondene fordeler ressurser til prosjekter i regionene etter et system med såkalte "*priority objectives*". Det er for tiden tre slike grupper, og de to første (Objective I og II) inneholder de minst utviklede regionene i EU-25 med 225 millioner innbyggere, eller omtrent 50 % av EU-25. Plasseringen av regionene i de tre gruppene baseres på NUTS-klassifikasjonen og den økonomiske situasjonen, og Objective I inneholder de regionene der BNP¹² per person er under 75 % av gjennomsnittet til EU. Gruppen inneholder også de regionene som geografisk ligger i den ytterste periferien av EU (som oversjøiske besittelser og isolerte øygrupper), og regioner med veldig lav befolkningstetthet (færre enn 8 personer per kvadratkilometer). Objective I-regionene omfatter omtrent 20 % av befolkningen i EU-25, og prosjektene her tildeles omtrent 2/3 av strukturfondenes budsjett. Prosjektene skal forsøke å fjerne hindringer for utvikling, og disse hindringene defineres som lav grad av investering, unormalt høy arbeidsledighet, manglende

¹² Bruttonasjonalprodukt (BNP) er et mål for den samlede verdiskapingen i landet/området. Verdiskaping omfatter produksjon av både varer og tjenester.

service-funksjoner for næringsliv og samfunnsliv, og manglende grunnleggende infrastruktur nødvendig for økonomisk aktivitet.

Objective II inneholder regioner med andre strukturelle problemer enn de som faller innunder Objective I. Regionene i Objective II-gruppen lider under forandringer i nøkkelsektorer medførende arbeidsledighet i industri og service-næring, økonomisk og sosial krise med konsekvenser for bo og leveforhold, nedgang i tradisjonelle næringsvirksomheter og avbygging, og arbeidsløshetskriser innen fiskerisektor i områder hvor dette utgjør hovednæringen. Disse regionene omfatter omtrent 18 % av befolkningen i EU-25.

Den siste gruppen, Objective III, gir støtte til tiltak for å viske ut problemer tilknyttet menneskelige ressurser, som bestemte arbeidsløshetsproblemer og arbeidsmarkedsdiskriminering, i alle områder som ikke dekkes av Objective I. (Regional policy inforegio, 2006b, 4. avsnitt; Lyngdal 2005)

I tillegg til disse "*priority objectives*" har EU initiert fire såkalte "*Community initiatives*" for å finne løsninger på problemer som er felles for flere eller alle medlemsland og regioner. Disse initiativene er egne program fokusert på spesifikke områder som utviklingen av grenseoverskridende, interregionalt og transnasjonalt samarbeid (Interreg), utviklingen av innovative strategier for byer og tettsteder (URBAN), støtte til rurale utviklingsinitiativ (Leader+) og støtte til antidiskrimineringstiltak på arbeidsmarkedet (EQUAL). Disse "*Community initiatives*" står for 5.35 % av strukturfondsbudsjettet i inneværende periode (2000-2006). (Regional policy inforegio, 2006b, 5. avsnitt)

1.4.1 Interreg

"Regjeringa legg vekt på norsk deltaking i internasjonalt regionalt samarbeid som ein viktig del av det regionale utviklingsarbeidet. Dei grenseregionale og transnasjonale programma gjennom EUs territoriale samarbeid (Interreg) vil bli førte vidare frå 2007 til 2013. Regjeringa vil leggje til rette for at regionale og lokale

aktører kan delta aktivt i utforminga og oppfølginga av slike program.” (St.meld. nr. 21, 2005-2006)

Interreg¹³ er det overordnede navnet på EUs program for regional utjevning og utvikling i Europa, og er et program Norge tar del i på tross av vår status som ikke-medlem. Denne regionale utjevningen skal fremmes ved sosial og økonomisk integrasjon på tvers av landegrensene, og EU har derfor utviklet sine strukturfond for å fjerne strukturelle obstruksjoner for denne integrasjonen. Det overordnede målet er hele tiden territoriell samhørighet, eller kohesjon, i det europeiske samarbeidsområdet, og hele 37 % av EUs budsjett i perioden 2000 til 2006 var satt av til dette formålet. Dette er økonomiske ressurser som frigjøres til disposisjon for det regionale nivåets utvikling, og her har også norske regioner anledning til å delta.

Interreg-programmet ble opprettet i 1991 for å bedre det regionale samarbeidet mellom naboregioner, som var delt av nasjonale grenser innenfor og på grensen av EU. Norge har vært deltaker i samarbeidet siden 1996, etter invitasjon fra Sverige og Finland¹⁴, og programmet er delt inn i tidsspesifikke perioder. Sist periode, Interreg III, ble avsluttet i 2006 og hadde en lengde på seks år. Norge deltok her i tre grenseregionale og tre transnasjonale delprogrammer, samt også i det interregionale samarbeidet. Innenfor disse syv programmene var det våren 2005 omtrent 300 Interreg-programmer med norsk deltakelse. Flesteparten av disse var grenseregionale prosjekt. (Holm-Hansen 2000:89; Moen/Skålnes 2005)

Det har også vært to tidligere programmer med navnene Interreg I, fra starten i 1991 til 1993, Interreg II, fra 1994 til 1999, og nå sist Interreg III. Interreg IV vil gå fra 2007 til 2013.

Interreg består av tre hovedområder som deles inn i A, B og C. Disse hovedområdene er videre delt inn i flere underprogram avhengig av hva slags samarbeider som

¹³ Interreg-programmene (Trans-European Co-operation for a Balanced Development) er, som nevnt, del av EUs fellesskapsinitiativ (European Union's Community Initiative Programmes – CIP) og får sine budsjetter fastsatt sentralt i EU.

startes. Den første hovedgruppen, Interreg A, omhandler prosjekter som bygger på samarbeid mellom regioner som ligger langs eller på hver sin side av en nasjonsgrense. Prosjektene underlagt denne gruppen skal fremme samarbeid innenfor utdanning, forskning, kommunikasjon, helse og kultur. De skal også legge til rette for utvikling av regionalt entreprenørskap og det private næringsliv, representert ved små- og mellomstore bedrifter, og de skal fremme en generell utvikling av distriktene. Det er da under dette programmet atskillig flere mindre prosjekter enn i de to neste programmene.

Interreg B omhandler transnasjonalt samarbeid, og skal styrke EU gjennom regionale samarbeidskonstellasjoner som kan omfatte både nasjonale, regionale og lokale myndigheter. Disse prosjektene skal utvikle strategier for samordnet planlegging på en transnasjonal skala, mellom byer og mellom by og omland. De skal fremme utviklingen av effektive og bærekraftige transportsystemer spesielt i perifere områder, og de skal fremme bevaringen av miljøet og skape en god forvaltning av natur- og kulturressurser.

Den siste hovedgruppen, Interreg C, handler om interregionalt samarbeid, hvor regionene ikke nødvendigvis har felles grenser, og er delt inn i de fire områdene nord, sør, øst og vest. Prosjektene under disse gruppene skal være såkalte "*regional framework operations*", som er tematiske miniprogrammer som innbefatter flere underprosjekter. Erfaringsutveksling og nettverksbygging innad blant regionene er også prioriterte innsatsområder innenfor denne hovedgruppen.

Interreg-samarbeidet inneholder også programmene ESPON og INTERACT. Begge programmene ble opprettet i 2002, og begge bygger oppunder de tre hovedgruppene av samarbeidet. ESPON (European Spatial Planning Observatory Network) er et samarbeid mellom flere ulike europeiske forskningsinstitusjoner med det formål å utvikle et felles datagrunnlag for å sammenlikne den regionale utviklingen i Europa.

¹⁴ Regionalpolitikk er ikke en del av EØS-avtalen, og Norge var derfor avhengig av en invitasjon fra et medlemsland for å kunne delta i programsamarbeidet.

INTERACT har som hensikt å samle inn, systematisere og dele brukererfaringer fra prosjektene som er utviklet under de tre Interreg-grenene. Disse ”*best-practice*”-eksemplene brukes av deltakerne i programmene for å kunne lære av tidligere erfaringer og videreutvikle prosjektene i positiv retning.

Programmene er finansiert av midler fra regionalfondet, European Regional Development Fund (ERDF), eller andre strukturfondsmidler. Etersom Norge ikke er medlem av EU er det ikke anledning til direkte EU-finansiering via disse programmene. Derfor blir norsk deltakelse i Interreg-programmene finansiert direkte over det norske statsbudsjettet, og ettersom Interreg er et åpent program kan norske statlige-, fylkeskommunale-, kommunale- og private aktører, samt frivillige organisasjoner, delta i prosjektene. Den finansielle organiseringen administreres av Kommunal- og regionaldepartementet, mens ansvaret for tildeling av tilskudd til prosjekter innenfor Interreg III A-program (67 % av det totale InterregIII-budsjettet på ca. 40 milliarder Nkr.) er tildelt fylkeskommunene. Tilskudd til Interreg III B (27 %) og C (6 %) administreres av deres respektive programsekretariat.

Et annet viktig aspekt ved Interreg-samarbeidene er prinsippet om addisjonalitet. Dette innebærer at all finansiering mottatt fra EU må medføre en lik tildeling av midler fra medlemslandet. Dette sikrer et relativt godt finansielt grunnlag for Interreg-prosjektene. (Moen/Skålnes 2005; Lyngdal 2005; Holm-Hansen 2000)

Videre eksisterer det også andre regionale utviklingsprogrammer i EU, men disse innehar ikke den samme betydningen for Norge som Interreg. Jeg vil derfor kun skissere dem kort for å gi et videre innblikk i resten av EUs regionalpolitikk.

1.4.2 URBAN

Dette programmets formål er å gjennomføre en økonomisk og sosial fornyelse av kriserammede byer og byområder på en bærekraftig måte. Dette skal gjøres ved å finansiere prosjekter med innovative strategier, og forsterke informasjonen og erfaringsutvekslingen omkring disse temaene. Mer konkret dreier det seg om

renovasjon av bygningsmasse og etablering av grøntområder for å forbedre levestandardene til innbyggerne, skape jobber i sektorer som bidrar til det kollektive (innen kultur, servicenæring og miljø), integrasjon av vanskeligstilte befolkningsgrupper i utdanning og arbeidsprogrammer, opprettelse av miljøvennlige offentlige transportsystemer, etablering av effektive energistyringssystemer og større bruk av fornybar energi, og utvikling av bedre bruk av informasjonsteknologi.

For dette kan Det europeiske regionale utviklingsfond (ERDF) finansiere opptil 75 % av de totale kostnadene av et prosjekt, dersom det urbane området er en region hvor utviklingen ikke er tilfredsstillende (Objective I), mens det i områder utenfor disse kan finansiere opp til 50 % av kostnadene ved prosjekter. (Regional policy inforegio, 2006c, 1. avsnitt; Lyngdal 2005)

1.4.3 Leader+

Utvikling av landdistriktene, og fokus på allsidighet i landbruksbasert næringsvirksomhet, er hovedformålet med Leader+-programmet. Jordbrukspolitikken har en betydningsfull påvirkning på Europas regioner, og utvikling av landbruksdistriktene er en prioritert oppgave. Dette området øker bare i betydning etter hvert som EU ekspanderer, og dette forholdet gjør Leader+ til et viktig tilskudd til EUs felles landbrukspolitikk. Strukturelle problemer skal løses ved blant annet etablering av nettverk og samarbeide mellom landdistriktene, og programmet skal bringe sammen sosio-økonomiske aktører for å skape lokale strategier for bærekraftig utvikling. Som i URBAN-programmet, støttes Objective I-regioner med opp til 75 % av prosjektenes kostnader, mens andre regioner kan få opp til 50 % finansiering. (Regional policy inforegio, 2006d, 1. avsnitt; Lyngdal 2005)

1.4.4 EQUAL

Dette programmet er et tverrnasjonalt samarbeid for utjevning og utelukkelse av arbeidsmarkedsdiskriminering og all annen forskjellsbehandling i arbeidslivet. EQUAL skal forhindre at faktorer som kjønn, etnisk opprinnelse, seksuell legning,

religion, handicap eller alder får betydning ved ansettelse av arbeidsstyrke. Integrering av asylsøkere er også en prioritert arbeidsoppgave, og programmet er størst mottaker av ”*Community initiatives*” -midler etter Interreg-programmet i EU15, perioden 2000-2006. (Regional policy inforegio, 2006e, 1. avsnitt; Lyngdal 2005)

1.4.5 Innovative actions

”*Innovative actions*” er et ekstra tillegg til de fire nevnte ”*Community initiatives*”. Det finansieres av Det europeiske regionale utviklingsfond (ERDF), og er en mulighet for vanskeligstilte regioner til å få økonomisk støtte til eksperimentelle regionale programmer for å øke den regionale konkurransedyktigheten. Det er ofte liten mulighet til utradisjonelle metoder og prosjekter under hovedstøtteordningene under strukturfondene, slik at originale ideer ikke får rom til å utvikle seg. Ved en egen finansiell støtte kan regionale aktører med utradisjonelle ideer få det spillerom som er nødvendig for å møte de utfordringer den nye økonomiske virkeligheten innebærer i samarbeid med offentlige og private aktører.

I InterregIII-perioden fulgte støtten innspill innenfor strategiske retninger som kunnskapsbasert regional økonomi og teknologisk innovasjon, bruken av informasjonssamfunnet til nytte for regional utvikling, og regional identitet og bærekraftig utvikling. (Regional policy inforegio, 2006f, 5. avsnitt)

EUs regionalpolitikk står ovenfor mange store forandringer etter avslutningen av siste periode. Beskrivelsen av de ulike rammene for den regionale støtten er derfor tidsavhengig, og de beskrevne ”*Community initiatives*” kan ha blitt forandret ved inngangen til den nye perioden fra og med 2007.

For Norge har den europeiske regionalpolitikken bidratt med mange viktige impulser og erfaringer. De norske fylkeskommunene har blitt viktige aktører i dette europeiske samarbeidet, og i tråd med den norske europapolitikken har blant annet de grenseoverskridende prosjektene via Interreg blitt en viktig del av fylkeskommunenes

rolle som regionale utviklingsaktører i en europeisk sammenheng. (Moen/Skålnes 2005)

1.5 Oppgavens struktur

Videre i oppgavens kapittel 2 vil jeg gjøre rede for det teoretiske grunnlaget for oppgaven og de metodiske valg jeg har tatt. Jeg vil presentere teorien om multi-level governance, som et analytisk bakteppe for europeiseringsprosessene i fylkeskommunen, og jeg vil ta for meg de hypotesene jeg ønsker å få besvart i oppgaven. Denne teoretiske basisen legger dermed rammene for min studie og analyse av oppgavens problemstilling. Videre vil jeg beskrive mine operasjonaliseringer av de ulike variablene, før jeg presenterer oppgavens metodologi og data, samt de validitets- og reliabilitetsimplikasjoner dette medfører.

I kapittel 3 vil jeg gi en innføring i det empiriske grunnlaget for undersøkelsen for å vise hva slags type prosjekter og hva slags type kontorer oppgaven retter fokus mot, før jeg i kapittel 4 vil utføre en korrelasjonsanalyse og en regresjonsanalyse av de to ulike modellene, som beskriver bredde- og dybdedimensjonen av den norske europeiseringen.

Jeg vil først fokusere på de bivarierte sammenhengene blant modellenes variabler på grunn av det lave antall enheter de 19 fylkeskommunene utgjør. Deretter vil regresjonsanalysen være en utfyllende test på disse sammenhengene, og også gi et mer nyansert bilde av de to dimensjonene. Disse analysene vil så drøftes nærmere.

Avslutningsvis vil jeg i kapittel 5 oppsummere undersøkelsens resultater og de analytiske betraktninger jeg gjør.

2. Teoretisk og metodisk rammeverk

2.1 Innledning

I kapittelet vil jeg gjøre rede for det analytiske og metodiske grunnlaget i oppgaven, og presentere hypotesene som skal drøftes for å gi svar på problemstillingen min.

Det analytiske rammeverket vil støtte seg til et perspektiv som ønsker å forklare årsakene til regional mobilisering innad i EU, og ettersom Norge ikke er medlem av EU vil det være nødvendig å tilpasse dette perspektivet til mitt bruk. Dette vil jeg ta høyde for, og jeg anser derfor ikke dette å forhindre en fruktbar bruk av de teoretiske innfallsvinklene.

2.2 Multi-level governance

I faglitteraturen har debatten omkring regional mobilisering i Europa nærmest eksplodert de siste 30 årene. Fokuset på nasjonalstatene som de eneveldige aktørene i den europeiske politikken og integrasjonen har gradvis skiftet, selv om det fortsatt eksisterer en levende faglig diskusjon om hvilke aktører som faktisk driver den politiske utviklingen fremover i EU. Nasjonalstatene og de internasjonale, mellomstatlige organisasjonene har da også tradisjonelt vært enhetene for studiet av internasjonal politikk siden begynnelsen av fagtradisjonen. Dette skyldes ikke minst den manglende regionale og lokale aktiviteten. Dette har imidlertid forandret seg i takt med den økende globaliseringen, og i dag er internasjonal aktivitet ikke lenger fremmed for det subnasjonale nivået. De europeiske regionene har endret seg, og beveget seg videre fra de tidligere rammene hvor regionen ble sett på som ”... *et vern mot det storskalige samfunnet, en mulighet for demokrati, selvbestemmelse og ekspansjon av det sivile samfunnet.*” (Veggeland 2000:15). Dette tradisjonelle synet på regionen, med opphav tidligere enn nasjonalstaten, rommer en sivilisasjonskritikk og en motstand mot moderniteten. Denne regionalismen står i kontrast til den nye

regionalismen vi i dag ser i Europa, som dyrker nettopp moderniteten og ser på regionen som et virkemiddel for å delta i globale politiske og økonomiske nettverk (ibid.).

Denne kjensgjerning har ført til en revurdering av de politiske aktørene innenfor EU. Endringen av det politiske klimaet har banet veien for et syn på EU som en politisk enhet bestående av en beslutningsstruktur karakterisert av mange ulike nivåer på tvers av de tradisjonelle. Et ”*sui generis*” med ny karakter. Dette skiller seg radikalt fra motstridende oppfatninger av EU som kun en intergovernmental, internasjonal organisasjon hvor de nasjonale myndigheter er hovedaktørene og beslutningene fattes blant dem uten deltagelse fra andre i prosessen.

I artikkelen ”*Competencies, Cracks and Conflicts: Regional Mobilization in the European Union*” (1996) forsøker Gary Marks m.fl. å finne noen grunnleggende, empiriske fakta som basis for denne debatten. I artikkelen spør forfatterne hvorfor subnasjonale myndigheter beveger seg mot Brussel, hvilke subnasjonale myndigheter er representert og hvem er ikke, og hvordan kan et økende mønster av regional representasjon forklares? Artikkelen tar blant annet utgangspunkt i et multi-level governance-perspektiv, og artikkelens hypoteser om årsakene til den europeiske regionale mobiliseringen i Brussel og EU er mal for mine hypoteser om europeiseringen av de norske regionene.

“Multi-level governance (...) is both one of the oldest and one of the newest concepts in the study of politics. It is new because it offers a way of thinking about politics that moves beyond the concentration on the formal institutions and policy-making processes of states and governments that had come to characterize a certain kind of political science. But it is also old, because the opposition between pluralist and monist conceptions of politics, and between bottom-up and top-down explanations has been present as long as there has been systematic reflection on politics and the nature of the political world.”
(Gamble 2004:1)

Dette sitatet fanger inn ideen om multi-level governance som et teoretisk perspektiv for å forstå de politiske prosessene i EU. For å forstå til det fulle meningen bak

begrepet, og også perspektivets intensjon, vil jeg forsøke å plassere perspektivet både i en konseptuel og historisk kontekst.

Begrepet multi-level governance ble første gang brukt av statsviteren Gary Marks, i hans forsøk på å beskrive utviklingen av EUs strukturpolitikk slik den fortonet seg etter innførselen av Enhetsakten i 1987 (Bache/Flinders 2004). Denne konstitusjonelle traktaten var en grundig revisjon av Romatraktaten¹⁵, med etableringen av et indre marked og et tettere politisk samarbeid, samt en større institusjonell reform. Marks forsøkte å beskrive beslutningsprosessene i etterkant av denne reformen.

Disse prosessene bestod nå av EU-institusjoner med økt makt på bekostning av medlemslandene, ved å introdusere stemmegivning med kvalifisert flertall, for å gjøre det lettere å vedta bestemmelser i Ministerrådet, og samtidig gi større formell makt til Europaparlamentet. Senere ble Enhetsakten fulgt opp av mer omfattende reformer i Maastricht-traktaten og Amsterdam-traktaten¹⁶. Disse traktatene utvidet Europaparlamentets makt ved å gi den medbestemmelsesrett på enkelte politikkområder, og senere videreføre denne retten til de fleste av EUs politikkområder (med unntak for områder tilknyttet den monetære union).

Disse reformene førte til en større kompleksitet vedrørende de politiske beslutningsprosessene i EU, og de teoretiske verktøy som ble benyttet tidligere for å forklare disse prosessene kunne nå virke uholdbare. Allikevel drar multi-level governance-perspektivet mange veksler på foregående teorier, og Marks benyttet seg av ideer om både innenrikspolitikk og internasjonal politikk i utviklingen av sine teorier (Bache/Flinders 2004:2).

Det meste av tidligere statsvitenskapelige studier av EU og den europeiske integrasjonen var inspirert av studier på internasjonale politiske forhold. Ernst Haas'

¹⁵ Treaties of Rome, signert 25. mars 1957 og trådte i kraft 1. januar 1958

¹⁶ Treaty of Amsterdam, signert 2. oktober 1997 og trådte i kraft 1. mai 1999

neofunksjonalisme, konstruert for å forklare europeisk integrasjon, var basert på David Mitransys funksjonalismeteorier om internasjonal politikk. Disse samfunnsorienterte modellene stod i kontrast til en statssentrert modell eksponert ved Hoffmanns intergovernmentalisme, med utgangspunkt i et realistisk syn på statenes oppførsel i internasjonal politikk.

Multi-level governance-perspektivet skiller seg noe ut fra disse klassiske integrasjonsteoriene ved å være mer et redskap for analyse av de politiske forholdene enn en ren forklaring på hvorfor EU har blitt hva det har blitt. Dette er uansett knyttet nært sammen, om enn med ulike innfallsvinkler og perspektiver, og å snakke om et definert skille vil derfor være lite relevant (Jachtenfuchs/Kohler-Koch 2004). Allikevel kan man si at den politiske analysen konsentrerer seg om hvordan offentlige problemer blir løst i en institusjonell kontekst og i ulike politiske prosesser, mens klassisk integrasjonsteori forsøker å forklare beveggrunnene for medlemslandenes overføring av myndighet til fellesskapsorganene med intensjon om at det utføres bestemte oppgaver på bestemte områder av samarbeidet (ibid.).

Det er nødvendig for forståelsen av perspektivet å følge en faglig tradisjon og skille mellom begrepet "*governance*" og det klassiske begrepet "*government*". Det hierarkalske politiske systemet basert på demokratisk valgte forsamlinger, regelstyring og institusjonell maktfordeling representeres av begrepet "*government*". "*Governance*" derimot inkluderer en videre tolkning av styringsformen, og omfatter et bilde av beslutningsaktørene som deltakere i nettverk bestående ikke bare av de tradisjonelle beslutningstakere innbefattet i "*government*"-begrepet, men også enkeltindivider, grupper, organisasjoner, markedsaktører etc., som befinner seg i samfunnet (Östhol/Svensson 2002:25). I disse regimene blir det så fattet beslutninger basert på dialog og samhandling på tvers av de formelle strukturene. Dette beslutningsmønsteret reflekteres dermed i begrepet "*governance*".

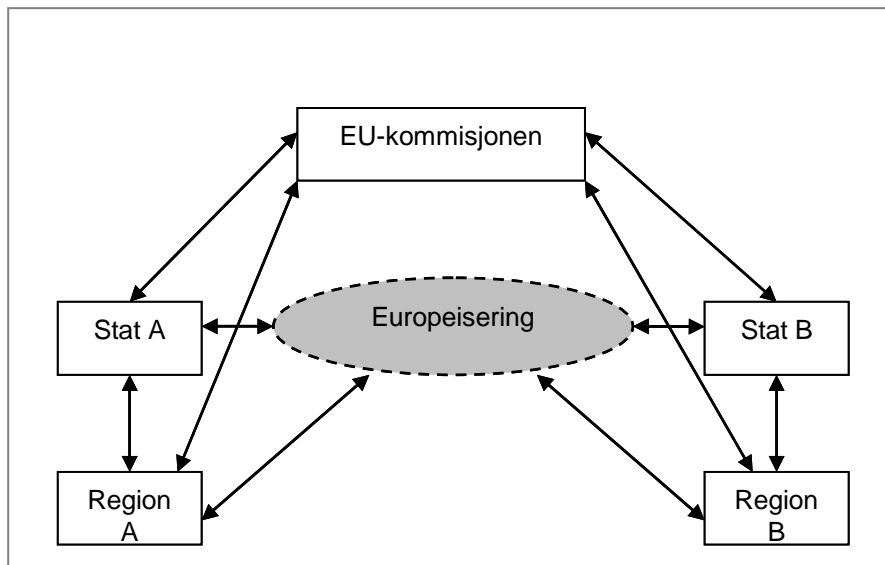
Teorien om multi-level governance definerer altså det beslutningsmønster man ser der det eksisterer flere ulike aktører plassert på ulike nivåer i den politiske beslutningsenheten (Bernard 2002). Gary Marks definerte konseptet i en tidlig

artikkel som "... a system of continuous negotiation among nested governments at several territorial tiers" (Bache/Flinders 2004:3). Han utdypet sin definisjon ved å beskrive hvordan innenfor systemer av multi-level governance "... supranational, national, regional and local governments are enmeshed in territorially overarching policy networks" (ibid.). Med dette ønsker han å beskrive både vertikale og horisontale dimensjoner ved konseptet, og bruker begrepet "*multi-level*" som en referanse til den økende gjensidige avhengigheten mellom myndigheter på de ulike territorielle nivåene, og begrepet "*governance*" som et tegn på økende gjensidig avhengighet mellom aktører på utsiden av de formelle beslutningsorganene og myndigheter på de ulike territorielle nivåene (ibid.).

Marks' multi-level governance er med dette ikke en klar integrasjonsteori, men den benytter seg av den samme oppfatning av den rolle supranasjonale aktører og interessegrupper spiller i beslutningsprosessene i EU som neofunksjonalistene. Allikevel skiller de lag der klassisk integrasjonsteori kun fokuserer på en to-nivå modell, det nasjonale og supranasjonale, mens Marks også inkluderer det subnasjonale nivået og dermed gjør modellen til en multi- eller flernivå diskusjon. Han uttrykte og la vekt på den betydning det subnasjonale nivået hadde fått i EU, og benyttet seg av denne betydningen ved å understreke relevansen av politiske nettverk ved analyser av EUs beslutningsprosesser (Bache/Flinders 2004).

Det subnasjonale nivået i EU er derfor av største betydning for multi-level governance-perspektivet, og det ble også utviklet som en konsekvens av en studie av EUs regionspolitikk etter strukturreformene i Maastricht-traktaten. Disse reformene berørte strukturfondene, som er EUs finansielle hovedredskap i regionspolitikken, som sammen med andre aspekter ved politikken, blant annet kohesjonsfondet, vanligvis blir omtalt som kohesjonspolitikken. Av den grunn er multi-level governance-perspektivet nært tilknyttet dette politikkområdet, og blir derfor også ansett for å være det mest relevante teoretiske redskap for å analysere gjennomføringen av EUs regionalpolitikk (Bache 2004).

Den regionale mobiliseringen og det økte internasjonale engasjementet blant Europas regioner viser dermed den omfordeling av politisk kompetanse som multi-level governance-perspektivet beskriver. Forholdene kan illustreres ved følgende modell:

Figur 2.1: Multi-level governance

Kilde: Östhol 1996:41

Modellen viser at kontakt på tvers av landegrensene ikke lenger er forbeholdt statene, og at regionene også involverer seg i den europeiske politikken. Regionale interesser fremmes like gjerne overfor overnasjonale organer, og andre stater og regioner, som overfor nasjonale aktører.

2.3 Hypoteser om regional mobilisering i EU

I artikkelen *"Competencies, Cracks and Conflicts: Regional Mobilization in the European Union"* legger altså forfatterne frem fem ulike hypoteser for å forklare framveksten av regional mobilisering i EU indikert ved regional representasjon i Brüssel.

Artikkelen er skrevet i 1996, og baseres på en undersøkelse foretatt av forfatterne i 1993. Den operasjonaliserte avhengige variabelen i undersøkelsen er altså opprettelsen av representasjonskontorer i Brüssel, og de uavhengige variablene er,

oversatt til norsk, økonomisk gevinst, økonomisk mulighet, behov for informasjonsutveksling, regional egenart og sosial kapital.

Jeg vil derfor videre presentere disse hypotesene, for så å sette de inn i en norsk sammenheng for å se om de samme faktorer gjør seg gjeldene for europeiseringen av de norske fylkeskommunene som hos EU-regionene.

Hypotesene i artikkelen formuleres med bakgrunn i to ulike sett av ideer. Det første fokuserer på de ressurser i Brüssel som virker tiltrekkende på subnasjonale aktører, og de ressurser hos regionene som gjør representasjon mulig. Det vil si at en region må anse muligheten for et økonomisk utbytte av sin tilstedeværelse å være sannsynlig, samt at dette utbyttet må være større enn kostnaden av å etablere seg.

Det andre settet fokuserer på de politiske og sosiale forhold omkring regionene. Den regionale mobiliseringen kan være en respons på ulike interesser mellom regionene og deres respektive statlige myndigheter, og distinkte særpreg ved regionen, som følelse av ulik identitet, kan videre forsterke de ulike interessene. Slike konflikter kan skape behov innad i regionene for en større grad av autonomi på den europeiske arena, og gjøre regionene bevisste på å utnytte de mulighetene som finnes for å oppnå dette. Under denne delen ønsker jeg også å teste en egen hypotese om forholdet mellom innbyggerne i de norske fylkene og Europa.

Forfatterne fokuserer også på den sosiale kapitalen innad i regionene som en eventuell årsak til mobiliseringen. De trekker blant annet veksler på teoretikere som Tocqueville og Putnam i denne sammenheng, og ser dermed også eventuelle sammenhenger mellom graden av sosial kapital og regional mobilisering (Marks m.fl. 1996).

2.3.1 Resource pull

Forfatternes første hypotese er hentet fra public choice – teori, der forholdet mellom styresmakter og interessegrupper beskrives, og kalles resource pull-hypotesen. Hypotesen bygger på antakelsen om at interessegrupper tiltrekkes myndigheter på

grunn av deres rolle som omfordeler av ressurser. Dersom det eksisterer en mulighet for å påvirke allokeringen av disse ressursene, vil interessegruppene forsøke å påvirke. Marks m. fl. (1996:43) definerer det på følgende måte: *"A fully specified resource pull hypothesis would conceive the likelihood of representation as a function of the probability that an actor will be able to influence the allocation of some pool of resources."* Disse ressursene er for det meste bundet opp til den regionale utjevningspolitikken i EU via program finansiert av strukturfondene, og det er programstrukturen og klassifiseringen av regionene i EU som avgjør denne tildelingen. I perioden 1989 til 1993, som var gjenstand for den tidligere nevnte undersøkelse, beløp strukturfondsmidlene seg, eksklusivt rettet mot de fattige, perifere og lavt befolkede regionene i EU, til ECU60 milliarder¹⁷. Av den grunn er det derfor nærliggende å anta at myndigheter fra disse regionene vil ha størst interesse av å være representert i Brussel, ettersom muligheten for ekstra økonomiske ressurser fra EU vil være størst for dem.

Artikkelforfatterne fant ingen støtte for sin hypotese i undersøkelsen. Det var ingen sammenheng mellom representasjon i Brussel og tilgang på midler fra strukturfondene. Faktisk var de største mottagerne av regionale støtteprogram ikke representert med egne kontorer i Brussel. Forfatterne forklarer disse resultatene med at regionale representasjonskontorer ikke er effektive nok kanaler for økte tildelinger, og at det skyldes to spesifikke årsaker; Midlene som skal fordeles er ikke av en så stor mengde, ettersom de totalt kun beløper seg til omtrent 1 % av europeisk BNP¹⁸, og dette omfatter også administrasjon. Samtidig utgjør strukturfondene en stor andel av de totale økonomiske ressurser tilgjengelig i EU, slik at betydningen av midlene nok er relevant for de subnasjonale aktørene. En tyngre årsak til manglende støtte til hypotesen vil da være det faktum at distribusjonen av ressurser innen EU er et

¹⁷ ECU (European Currency Units) er et valutamål i EU og samsvarer i verdi med euro (benevnelse brukt før innførselen av myntenheten euro). I perioden 2000 – 2006 fordeles det totalt 257 milliarder euro via strukturfondene. Dette tilsvarer omtrent 37 % av EUs budsjetter i samme periode.

resultat av forhandlinger mellom de statlige regjeringer, og det vil derfor være mer effektivt for de regionale aktørene å forsøke å påvirke sine respektive sentrale myndigheter i søken etter større økonomiske ressurser. Fordelingen av strukturmidler er derfor ingen årsak til opprettelsene av regionale kontorer fra EU-land i Brussel.

I den norske konteksten anser jeg derimot denne hypotesen for å fortsatt være interessant, ettersom sentrum-periferi – konflikten er en tradisjonell konfliktlinje i utviklingen av det norske, politiske samfunnet (Rokkan 1987), og de norske regionene ikke tilføres direkte regional støtte fra EU grunnet vårt nei til medlemskap. Periferitet og demografiske ulemper kan dermed fortsatt spille en rolle i den norske regionale mobiliseringen da mulighetene for programrelatert støtte er større hos perifere og demografisk belastede regioner enn hos sentrumsregioner (Forskrift om avgrensning av geografisk verkeområde for distriktpolitiske verkemidler, 2006, samtlige avsnitt). Det antas derfor at større distanse til sentrum og mindre, og mer spredt, befolkning har en positiv sammenheng med europeiseringen av de norske regionene.

2.3.2 Resource push

Den neste hypotesen i artikkelen dreier seg også om ressurser, men i stedet for mulighetene til å motta mer ressurser ved å være representert i Brussel er det de subnasjonale aktørenes økonomiske muligheter til å opprette en representasjon som står i fokus. Hypotesen er bygget på antakelsen om at tilgang på ressurser forenkler bevegelse innen sosiale strukturer. I dette tilfellet er det de økonomiske ressursene som muliggjør bevegelsen innen et politisk system hvor den regionale representasjonen er utfallet. Antakelsen grunner dermed ut i at regioner med store finansielle ressurser har en større sannsynlighet for å være representert i Brussel, og dermed føre en aktiv europeiseringspolitikk, enn de med mindre finansielle ressurser.

Artikkelens undersøkelsesresultater gir ikke støtte til denne hypotesen. Kostnadene ved å opprette og videreføre et regionalt kontor i Brussel varierer sterkt i henhold til størrelse og grad av engasjement. Det er fullt mulig å opprettholde et kontor med

relativt små finansielle ressurser, og den store variasjonen mellom rike og fattige regioner ligger mer i størrelsen på deres representasjoner enn i faktisk tilstedeværelse. Reisekostnadene ved representasjon uten kontor i Brussel kan også være et insentiv til å opprette permanent tilstedeværelse for regionene, da dette kan utgjøre store summer ved hyppige besøk. Artikkelforfatterne finner også at enkelte meget velstående regioner i Europa ikke er, på tidspunktet for undersøkelsen, representert med egne kontorer, mens mindre velstående regioner har egne representasjoner på tross av deres begrensede økonomiske ressurser.

Selv om denne hypotesen ikke får empirisk støtte i artikkelen, anser jeg den for å være tilstrekkelig interessant i denne sammenheng til å testes på de norske forholdene. Ettersom samtlige av fylkeskommunene nå er representert i Brussel, men deltar i EU-initierte samarbeidsprosjekter i ulik grad, antar jeg at finansielt grunnlag har en positiv sammenheng med europeiseringen av de norske regionene.

Resource-pull/push-hypotesene finner altså ingen støtte blant undersøkelsens resultater for regionskontorene fra EU-land, og artikkelforfatterne fokuserer derfor videre på andre faktorer for å forklare den regionale mobiliseringen blant EU-land. På tross av dette velger jeg å bruke de to foregående hypotesene videre i analysen, ettersom jeg oppfatter dem som interessante og relevante for å belyse min problemstilling.

2.3.3 Informational exchange

Den tredje hypotesen i artikkelen ser på de subnasjonale myndigheter som leverandører og mottakere av informasjon. De subnasjonale myndigheter med de mest fremtredende roller i deres egne hjemlige innenrikspolitiske systemer er de med størst appetitt for informasjon, og de som er best supplert med informasjon. Disse subnasjonale myndigheter har dermed størst sannsynlighet for å opprette egne kontor i Brussel. Artikkelforfatterne måler denne informasjonsutvekslingen ved hjelp av variabelen regional politisk autonomi. Dersom den subnasjonale myndigheten har stor grad av politisk autonomi, vil behovet for, og søkende etter,

informasjonsutveksling være stort, ettersom politiske beslutninger på sentralt hold vil få større konsekvenser for mer autonome regioner. Dette begrunnes med antakelsen om at informasjon og makt er uløselig sammenknyttet, slik det er argumentert for i teorier om politiske nettverk.

Å opprettholde en representasjon i Brussel er derfor et tiltak for å tidlig motta inntrykk av endringer i det politiske klima, og det er samtidig en gyllen mulighet til å la de sentrale beslutningsorganer i EU høre vurderinger fra et regionalt ståsted. Dette er vurderinger som gjerne blir hørt på bakgrunn av den begrensede kapasiteten til det sentrale byråkratiet i EU, og den ønskede policy-utformingen basert på konsensus fremfor flertallsavgjørelser.

Koblingen mellom høyt informasjonsbehov, regional politisk autonomi og representasjon i Brussel viser seg å være klar i undersøkelsen til artikkelforfatterne. De regioner med høy politisk autonomi har et høyt behov for informasjon, og de er samtidig representert ved egne kontorer i Brussel. Eksempelvis de politisk sterke tyske og belgiske forbundsstatene er alle representert, i motsetning til de politisk svake regionene i enhetsstatene Portugal, Irland og Hellas. Dette er et faktum basert på de forhold man ser innad i hver stat, men ikke all varians på den avhengige variabelen kan forklares ut i fra disse forhold. Åtte høyst autonome spanske regioner var ikke representert på tidspunktet for undersøkelsen, mens syv politisk svake regioner fra England hadde egne kontorer. Disse variasjonene må forsøkes forklares med variable som er mer følsomme overfor interne nasjonale forhold.

De norske fylkeskommunene har alle en lik grad av politisk autonomi. Det er derfor ikke relevant å benytte seg av hypotesen på bakgrunn av de politiske oppgavene som tilfaller de norske fylkeskommunene, ettersom de er alle av lik karakter. Allikevel kan behovet for informasjon og kontakt være tilstede for fylkeskommunene, og være en årsak til den regionale mobiliseringen, men da på bakgrunn av et behov for å løse problemer. En krisesituasjon, som kutt i overføringer fra sentrale myndigheter eller minkende skatteinntekter grunnet økt arbeidsledighet, vil kunne skape det som i organisasjonsteori blir beskrevet som "*search or learning oriented behaviour*"

(Baldersheim/Ståhlberg 1999:123). Statsviterne March og Simon beskriver fenomenet i boka *"Organizations"* fra 1958, som *"A search for new solutions may be initiated because an organisation discovers a gap between its aspirations and its actual achievements (problem-driven search)."* (ibid.). Noe som blant kommunale aktører kan føre til internasjonalisering og en orientering mot Europa for å skape disse nye løsningene (ibid.). Det antas derfor at det er en positiv sammenheng mellom graden av krise og europeisering blant de norske regionene.

2.3.4 Regional distinctiveness

I artikkelen søker denne hypotesen å forklare den subnasjonale representasjonen på bakgrunn av eventuelle politiske og kulturelle konflikter mellom en region og den stat den er en del av. Dersom det foreligger større konflikter på bakgrunn av ulikhet ved politiske og kulturelle forhold, er det mer sannsynlig at regionen har egen representasjon i Brussel. Resultatene fra forfatterens undersøkelse viser også at nærmest alle av de europeiske regionene med en sterk regional identitet, i form av etnisk egenart, kulturell egenart og/eller språklig egenart, er representert i Brussel.

Det foreligger samtidig en sterk sammenheng mellom regional identitet og regional politisk autonomi. De to faktorene er selvintensiverende, og viser også en sterk sammenheng med subnasjonal representasjon i EU.

Hypotesen om at utpreget regional identitet gjør regional mobilisering ved representasjon i Brussel mer sannsynlig, får altså klar støtte i undersøkelsen. Regionale myndigheter med en politisk agenda som ikke sammenfaller med de nasjonale myndigheters, er sterkt tilbøyelig til å søke muligheten for informasjonsutveksling ved hjelp av uavhengige kanaler i form av egne representasjoner. De ønsker å sikre sine egeninteresser, og dette kommer enda klarere frem blant de regioner som selv mener de har særtrekk som skiller dem fra deres hjemstat.

Dette bildet forsterkes ved mindre politisk sambyrdighet mellom de nasjonale og de subnasjonale myndigheter, og forandres ikke selv om denne mangelen på sambyrdighet skulle skyldes partipolitikk eller kulturelle forhold.

For de norske regionene vil distinkte regionale særpreg ved første blick kanskje ikke i dag gjøre seg like synlige som i mange andre land, men det er allikevel forskjeller mellom de ulike regionene. Rokkan og Valens (Rokkan 1987; Ryghaug/Todal Jenssen 1999) teori om det norske politiske systemet, den såkalte skillelinjemodellen, viser distinkte ulikheter mellom områder i Norge, og det er da også mulig å måle en form for regional egenart etter følelse av tilhørighet til fylket (Baldersheim 2004; Rose/Skare 1993). Tilhørighet antas derfor å ha en positiv sammenheng med europeiseringen av de norske regionene, fordi en høy grad av regional identitet og følelse av tilhørighet vil øke behovet for informasjonsutveksling og sikring av egne interesser.

2.3.5 Europeisk tilhørighet

I tillegg til den foregående hypotesen ønsker jeg å tilføye en egen hypotese om fylkesinnbyggernes følelse av europeisk tilhørighet og norsk regional europeisering.

EU-kampen ved valgene i 1972 og 1994 kan tolkes som en konflikt mellom det geografiske sentrum og periferien i samsvar med Rokkans modell, og i følge professor Tor Bjørklund skyldes dette at maktelitene i de store byene bærer i seg ideen om et norsk EU-medlemskap, mens periferiens motstand skyldes synet på medlemskap som en trussel mot lokale særtrekk (Ryghaug/Todal Jenssen 1999:38).

Jeg mener denne faktoren kan være interessant i denne sammenhengen, ettersom undersøkelser viser at fylkeskommuner hvor innbyggerne har en sterk tilhørighet til sine respektive fylker også har en høyere grad av nei-stemmer ved EU-valget i 1994 (Rose/Skare 1993; Ringdal/Valen 1998). Samtidig viser undersøkelser foretatt av statsviterne Beate Huseby og Ola Listhaug at nordmenn føler en meget lav tilhørighet til Europa. Vi identifiserer oss ikke med det kontinentale Europa (Aardal/Valen

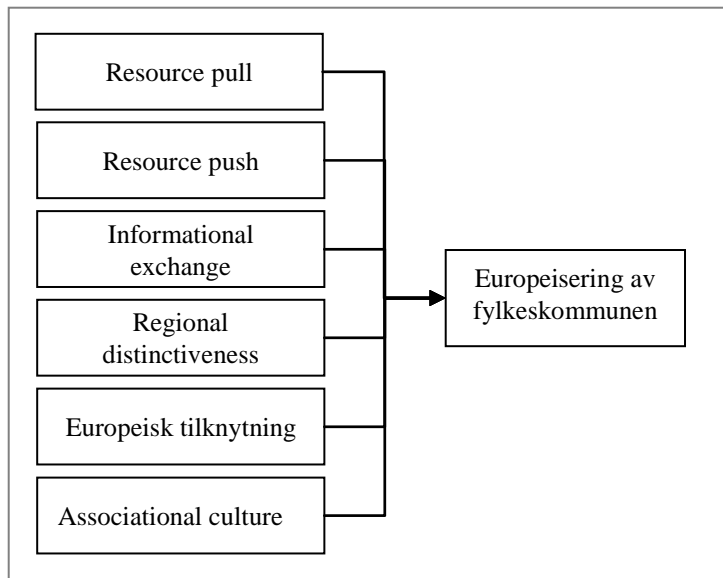
1995:111). Derfor antar jeg at det er en positiv sammenheng mellom følelse av europeisk tilhørighet og vår regionale europeisering.

2.3.6 Associational culture

Artikkelens siste hypotese fokuserer på organisasjonskulturen, eller hva enkelte teoretikere vil definere som sosial kapital, i et samfunn. Forfatterne støtter seg til en utbredt oppfatning, blant annet forfektet av Robert Putnam i "*Making Democracy Work*" (1993), om at "...the character of the political institutions is deeply influenced by the density of associational life in a society..." (Marks m.fl. 1996:43), og peker på at årsakene til dette ligger i "...the level of social trust, education, organized religion and a variety of other socio-cultural factors that lead individuals into closer social relations with their neighbours." (1996:44). Videre trekker artikkelforfatterne antakelsen om at dersom organisasjonskulturen i et samfunn er omfattende; "...representation of public bodies within the polity will be enhanced." (ibid.). Forfatterne mener at regioner med sterk "*associational culture*" vil være mer tilbøyelige til å utnytte ulike muligheter for politisk innflytelse. Sannsynligheten for regional representasjon er derfor større dersom regionen innehar en høy grad av organisasjonskultur.

I norsk statsvitenskapelig debatt argumenteres det også for betydningen av sosial kapital og politisk kultur i atferdsanalyser av regionale institusjoner (Baldersheim/Ståhlberg 1996). Selv om tilstanden blant de norske regionene er avhengig av hva man legger i begrepet, det eksisterer en lang teoretisk tradisjon relatert til dette begrepets innhold og hvordan man skal måle det (Halpern 2005), er begrepet tatt inn i analyser av regional utvikling og internasjonal kontakt blant norske og nordiske regioner, og jeg vil i denne oppgaven også benytte meg av denne variabelen. Jeg er ikke bundet av én bestemt oppfatning av hva begrepet betyr, men jeg legger til grunn en forståelse av begrepet på bakgrunn av Putnams teorier. Jeg antar at det er en positiv sammenheng mellom graden av sosial kapital og norsk regional europeisering.

For lettere å se hvilke sammenhenger jeg skisserer med mine hypoteser, har jeg satt opp en prediksjonsmodell.

Figur 2.2: Prediksjonsmodellen

2.4 Operasjonalisering av oppgavens avhengige variabel

“Internasjonalt regionalpolitisk samarbeid er viktig for å sikre norske interesser, blant annet i forbindelse med revisjon av EUs regionalpolitikk, statsstøtteregulering og EU-utvidelsen. Regjeringen ser derfor på norsk deltakelse i EUs Interreg-program som et viktig bidrag til europapolitikken. Gjennom dette samarbeidet og erfaringsutveksling med andre land og regioner i Europa kan Norge også få impulser til å videreutvikle norsk regionalpolitikk, styrke fylkeskommunen som regional utviklingsaktør og stimulere til næringsutvikling i distriktene.” (KRD, 2006, 1. avsnitt).

Oppgavens problemstilling spør etter årsaker til norsk regional mobilisering i EU, og om disse årsakene er de samme som vi ser overfor andre europeiske regioners mobilisering innad i EU. Disse spørsmålene kan besvares på mange ulike måter. Jeg har valgt å benytte meg av allerede eksisterende forskning på EU-regioner for å se om de samme faktorene gjør seg gjeldende i Norge. Jeg er altså ute etter å finne årsaker

til det jeg kaller europeisering av de norske regionene. Men hvordan måle denne europeiseringen?

Ved inngangen til 1990-tallet eksisterte det ikke noen norske representasjonskontorer i Brussel, og internasjonalt engasjement blant fylkeskommunene eksisterte kun i svært begrenset omfang (KS, 2006, 2. avsnitt). Etter at Norge svarte nei ved folkeavstemningen i 1972 om medlemskap i det som den gang het EF¹⁹, etter sterke EF-debatter i 1961-1963 og 1970-1972, ble vårt forhold til Europa først virkelig aktualisert igjen i 1988 da forhandlingene om EØS²⁰ ble igangsatt. Naturligvis dukket spørsmålet om fullt norsk medlemskap i EU opp kort tid etter, og høsten 1989 var saken igjen satt på den politiske dagsorden (Aardal/Valen 1995:108). Utviklingen frem mot ny norsk avstemning i 1994, og et nytt norsk nei, var i Europa preget av en gryende regional mobilisering, i form av opprettelser av representasjonskontorer i Brussel, og en søken etter mer påvirkningskraft. I Norge var dette ennå ikke tilfellet.

Rogaland fylkeskommune, i samarbeid med andre aktører, var allikevel tidlig ute med å søke internasjonale samarbeidspartnere og egen profilering da de opprettet representasjonskontor i Brussel allerede i 1993. Dette var året før EØS-avtalen trådte i kraft, og tre år før norsk deltakelse i Interreg-programmene. Samtlige av de resterende norske fylkeskommunene etablerte egne representasjoner flere år senere, selv om fylkeskommunal deltakelse i Interreg-prosjekter var et faktum fra 1996 (Interreg, 2006, 1. avsnitt).

I dag er samtlige av fylkeskommunene representert i EU med kontorer i Brussel, og alle 19 fylker deltar i Interreg-samarbeidet. Dette faktum vil utgjøre basisen i min kvantitative analyse, men på grunn av statistiske kriterier vil det være lite hensiktsmessig å benytte seg av tilstedeværelse i Brussel alene som mål på europeisering. Tidsmessig er det også for lite variasjon i etableringene, med unntak

¹⁹ Det Europeiske Felleskap. Forløper til den Europeiske Union.

²⁰ Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde. Norsk deltakelse fra 1. januar 1994.

av ett kontor, til at jeg finner det riktig å bruke denne informasjonen isolert til et kvantitativt mål på en avhengig variabel.

Bredden i fylkeskommunenes europeiske engasjement, det vil her si antallet Interregprosjekter i hver fylkeskommune, gir derimot ingen statistiske svakheter, og jeg velger derfor å konstruere en avhengig variabel basert på dette antallet. Disse samarbeidene blir ansett for å være av høy betydning for de norske fylkeskommunene og den regionale utviklingen, samt den samlede norske Europa-politikken. At Interreg av den grunn er en viktig bestanddel i de norske fylkeskommunenes europeisering levnes det derfor liten tvil.

Samtidig er kanskje etableringen av representasjonskontorene det klareste håndfaste tegn på at fylkeskommunene har gjennomgått en europeiseringsprosess de seneste årene, og for å kunne inkludere kontorene i undersøkelsen, og samtidig illustrere en slags dybde dimensjon i fylkeskommunenes europeiske engasjement, vil jeg multiplisere antallet prosjekter i hver fylkeskommune med hvor lang tid i antall år de respektive representasjonskontorene har eksistert. Jeg konstruerer dermed en pragmatisk indeks til en ny avhengig variabel.

Bredden dimensjonen i min analyse henviser til i hvilken grad fylkeskommunene opererer over et vidt spekter av prosjekter med betydning for deres europeisering. Dersom antallet prosjekter øker vil også bredden i deres engasjement øke. Dybde dimensjonen i analysen henviser derimot til i hvilken grad det europeiske engasjementet er manifestert i tyngre strukturelle forpliktelser over tid, som gir et uttrykk for hvor sterkt denne europeiske tilknytningen føles av fylkeskommunen som en organisasjon. Dette kan for eksempel vises ved uttrykte mål og prioriteringer, endringer av rutiner og prosedyrer, eller, som jeg fokuserer på, opprettelse av egne organer.

Disse to avhengige variablene vil jeg sette inn i hver sin modell bestående av de samme uavhengige variablene. Dermed får jeg to kvantitative analysemodeller som representerer de to indikatorene på europeisering jeg innledningsvis spesifiserte,

samtidig som de illustrerer både en bredde- og en dybdedimensjon i europeiseringen av fylkeskommunene.

Operasjonalisering av et begrep som europeisering kan inneholde mange ulike indikatorer, og det kan være at min operasjonalisering definerer en for snever oppfattelse av begrepet. En konsekvens av dette kan være at den definisjonsmessige validiteten blir lidende. Dette vil uansett alltid være et problem dersom man ønsker å måle et begrep. I en oppgave av dette format vektlegger jeg ikke den problematikken. På den annen side skaper denne operasjonaliseringen et relativt nyansert bilde av den prosessen jeg ønsker å undersøke, da jeg inkluderer to indikatorer som illustrasjoner på ulike dimensjoner av den europeiseringen av de norske fylkeskommunene jeg ønsker å undersøke. Om operasjonaliseringen av de to dimensjonene gir en tilfredsstillende definisjonsmessig validitet kan selvfølgelig også diskuteres.

Min kvantitative analyse inkluderer da to modeller, der den ene avhengige variabelen er operasjonalisert ved antallet Interreg-prosjekt i hvert fylke, og den andre avhengige variabelen er operasjonalisert ved antall prosjekt multiplisert med antall år de respektive representasjonene har eksistert.

Med en operasjonell definisjon menes å definere nøyaktig hvilke måleoperasjoner som gjennomføres (Hellevik 1999).

2.5 Operasjonalisering av oppgavens uavhengige variabler

De uavhengige variablene i oppgaven er hentet fra artikkelen ”*Competencies, Cracks and Conflicts; Regional Mobilization in the European Union.*” (Marks m.fl. 1993). Operasjonaliseringen av variablene er hos meg gjort ut i fra et norsk perspektiv, og de empiriske indikatorene skiller seg derfor noe fra de empiriske indikatorene i artikkelen. Dette er en nødvendig endring, ettersom sammenligningsgrunnlaget er av ulik karakter. Allikevel vil jeg påstå at den operasjonelle definisjonen av mine variabler ligger tett opp til den teoretiske definisjonen av variablene hos min kilde.

2.5.1 Resource pull/Grad av periferialitet

Den første variabelen i min analysemodell gjenspeiler hypotesen om ”*Resource pull*”. Hypotesen omhandler det såkalte ”*suget fra Brussel*”, der regionene tiltrekkes Brussel fordi de ser en mulighet til å tilegne seg ekstra ressurser fra EU. Denne hypotesen har jeg overført til de norske fylkeskommunene for å forklare deres tiltrekning til Brussel, men i motsetning til artikkelforfatterne benytter jeg meg ikke av økonomiske tall basert på tildeling av strukturfondsressurser. Ettersom Norge ikke er medlemmer av EU vil en slik indikator ikke eksistere. I stedet har jeg valgt å konstruere et mål på periferialitet, fordi jeg antar at i hvilken grad et fylke kan karakteriseres som perifer har en betydning for deres europeiseringsprosesser.

Dette har jeg gjort ved å lage en formativ, additiv indeks bestående av indikatorene ”*distanse til sentrum*” og ”*befolkningstetthet*”. Indikatoren ”*distanse til sentrum*” har jeg målt i antall kilometer fra de ulike fylkeshovedstedene (administrasjonssentra) til Oslo, og indikatoren ”*befolkningstetthet*” har jeg målt ved å ta det totale antall innbyggere i fylkeskommunene per 1. januar 1999, dividert på størrelsen av fylkeskommunene målt i kvadratkilometer.

Videre deler to av fylkene, Oslo og Akershus, administrasjonssenter, og jeg valgte derfor å tildele Akershus en verdi som tilsvarte avstanden fra fylkets største tettsted til Oslo, i stedet for en ikke-eksisterende avstand fra administrasjonssenteret.

Jeg valgte også å bruke antallet innbyggere per 1. januar 1999, ettersom dette er omtrentlig midt i den tidsepoken jeg anser for å være starten på en mer intensiv europeisering av de norske regionene. Fylkeskommunenes skåre på indeksen ble videre deres gradering av periferialitet, hvor det mest sentrale og demografisk minst belastede fylket fikk laveste verdi på graderingen.

Begrepet periferialitet kan utdypes og måles på flere ulike måter, men i denne sammenheng fant jeg denne formative indeksen mest hensiktsmessig.

2.5.2 Resource push/Netto driftsresultat per innbygger

Den neste variabelen tar for seg hvilken betydning ressurser har for regioners tiltrekning til Brussel, og i artikkelen benyttes økonomiske tall fra de ulike nasjonale myndigheters regionale bevilgninger fordelt på antall regionale innbyggere som mål på denne variabelen. Jeg måler denne variabelen med ”*netto driftsresultat per innbygger*” for hvert fylke i antall kroner. Dette er et mål på økonomisk handlefrihet hos fylkeskommunene, og det regnes ut fra det fylkeskommunale brutto driftsresultat ved også å ta hensyn til resultat av eksterne finansieringstransaksjoner, det vil si netto renter, netto avdrag samt kommunale utlån, utbytter og eieruttak, og er i tillegg korrigert for avskrivninger slik at disse ikke gis resultateffekt. Netto driftsresultat kan dermed enten benyttes til finansiering av investeringer, eller avsettes til senere bruk. (KOSTRA, 2006, 4. avsnitt).

Ettersom det fylkeskommunale regnskapet varierer betraktelig fra år til år grunnet politiske prioriteringer, har jeg i tillegg valgt å bruke gjennomsnittlig netto driftsresultat per innbygger i perioden 1993 til 2005. Dette resultatet er så dividert på gjennomsnittlig antall innbyggere i fylkeskommunene i samme periode, ettersom folketallet i Norge i denne perioden steg med omtrent 300 000 (Befolkningsstatistikk 2004). Tallet for Oslo skiller seg noe fra de øvrige fylkeskommunene fordi netto driftsresultat for den fylkeskommunale delen i 2005 ikke er tilgjengelig via Statistisk Sentralbyrå på tidspunktet for datainnsamling. Dette anses for å ha begrenset betydning for analysen.

2.5.3 Informational exchange/Arbeidsledighet

Den tredje variabelen jeg ønsker å teste i min modell er et uttrykk for en krisetilstand i fylkene, ettersom det kan være sporen til økt internasjonalt samarbeid. Artikkelforfatterne benytter seg her av en indeks som måler graden av politisk autonomi. Dette ville ikke være en relevant måling i Norge, ettersom de norske fylkeskommunene ikke har noe variasjon på en slik variabel. Derfor ser jeg på

behovet for informasjonsutveksling fra en annen vinkel hvor behov for problemløsning er sentralt. Her kommer da krisefaktoren inn.

Hva som kan defineres som en krise for en fylkeskommune vil være et forhold som kan variere. I et fylkeskommunalt økonomisk perspektiv anser jeg arbeidsledighet for å være en slik krise, da for høy grad av ledighet vil få konsekvenser for ressurstilgangen. Å legge forholdene til rette for økt sysselsetting vil derfor være viktig, og internasjonalt samarbeid kan øke næringslivets konkurransedyktighet i vårt globaliserte økonomiske samfunn.

Hva som er en for høy grad av ledighet er vanskelig i denne sammenheng å avgjøre, men jeg velger å benytte meg av en variabel som måler gjennomsnittlig arbeidsledighet for å undersøke om denne faktoren har noen påvirkning på min avhengige variabel.

Jeg har operasjonalisert variabelen ved å bruke den gjennomsnittlige arbeidsledighetsraten for året 1999 blant de yrkesaktive i fylkene. Yrkesaktiv er her definert som person i alderen 16-66 år, og jeg bruker tallene for ett år, ettersom arbeidsledigheten på landsbasis i perioden 1993 til 2004 var relativt stabil i et samfunnsøkonomisk perspektiv med 6,0 % i 1993 som høyeste verdi og 3,2 % i 1998 som laveste verdi (med et gjennomsnitt på 4,29 % i perioden) (Arbeidslivsstatistikk 1999 og 2005).

2.5.4 Regional distinctiveness/Fylkestilknytning

Den fjerde uavhengige variabelen, om regional egenart, måler jeg ved hjelp av en undersøkelse utført under prosjektet "*Brukere, betalere, borgere – Den enkeltes forhold til kommunen*". Prosjektet ble gjennomført ved hjelp av blant annet to survey-undersøkelser, som ledd i forskningsprogrammet "*Norske kommuner i lys av europeiske utviklingstendenser*" med oppstart i 1991.

I fra den første survey-undersøkelsen, utført i 1993, har jeg hentet en variabel som måler følelse av tilhørighet til hjemfylket blant et representativt utvalg av Norges

befolkning. Spørsmålsformuleringen lyder der som følgende: *"I dagens samfunn føler folk ulik tilknytning eller tilhørighet til forskjellige geografiske områder. Kan du si i hvilken grad du føler tilknytning til hvert av de geografiske områdene som er listet opp nedenfor?"*. Ett av alternativene er da *"Det fylket du bor i nå"*, og det er andelen respondenter som svarer at de har *"Stor grad av tilhørighet"* jeg bruker som mål på regional egenart. Det er viktig å understreke at dataene her er tidsmessig mye eldre enn dataene brukt i de øvrige variablene, både de uavhengige og den avhengige. Dette anser jeg for å ikke være mest hensiktsmessig, da mye kan forandre seg i løpet av få år, men da ingen andre data nærmere i tid var å finne om dette vil jeg allikevel benytte meg av opplysningene.

Operasjonaliseringen samsvarer også i stor grad med hvordan artikkelforfatterne måler denne variabelen. Ved hjelp av en *"Euro-Barometer"*-undersøkelse med spørsmål om graden av regional identitet måler artikkelforfatterne den regionale tilknytningen blant EUs befolkning.

I tillegg til variabelen regional egenart ønsker jeg å teste en hypotese om følelse av europeisk tilknytning, og hvilken betydning dette kan ha for fylkenes grad av europeisering. Dette gjøres ikke i artikkelen, men jeg mener dette kan tilføye et interessant aspekt ved de norske forholdene.

2.5.5 Europeisk tilhørighet/EU-avstemningen 1994

For å måle i hvilken grad fylkene innehar en følelse av europeisk tilhørighet og tilknytning har jeg valgt å bruke det prosentvise antallet ja-stemmer per fylke fra EU-valget i 1994. Det er beskrevet ovenfor hvordan valgresultatet fra 1994 kan tolkes som en indikator på det norske folks manglende tillit til det europeiske prosjektet, og deres manglende europeiske identitet. Denne indikatoren representerer dermed et aspekt fra en nasjonal debatt, som jeg antar også har betydning på det regionale nivået.

2.5.6 Associational culture/Valgdeltakelse

Hypotesen om at "*Associational culture*", eller sosial kapital, har betydning for hvordan institusjonene i et samfunn fungerer er en utbredt oppfatning. Derimot er operasjonaliseringen av et slikt begrep ikke like preget av konsensus og konsistens. I mitt tilfelle har jeg valgt å støtte meg, i likhet med artikkelforfatterne jeg henter hypotesene fra, til en teoretisk forståelse av begrepet forfektet av statsviteren Robert Putnam i hans bok "*Making democracy work*" fra 1993. I Putnams egne undersøkelser av Italia henter han data for å belyse betydningen av sosial kapital for institusjonell ytelse i de ulike italienske regionene. Valgdeltakelse blir da nevnt som indikator på politisk deltakelse og dermed som en betydelig del av det han kaller et samfunns "*civic-ness*" (Putnam 1993:91). Av ulike grunner, med rot i det italienske systemet, velger Putnam allikevel å ikke bruke valgdeltakelse i sin undersøkelse og beskrivelse av de italienske regionenes "*civic-ness*", men i lys av norske forhold, og denne undersøkelsens rammer, mener jeg denne indikatoren vil beskrive godt den sosiale kapitalen jeg er ute etter å måle.

Artikkelforfatterne bruker i denne sammenhengen data for andel av regional befolkning sysselsatt i industriell sektor, og argumenterer for at denne operasjonaliseringen ligger tett opptil Putnams operasjonelle definisjon av begrepet "*Associational culture*" (Marks m.fl. 1996:50) med bakgrunn i det kvantitative resultatet av målingen. Jeg velger å se bort i fra denne operasjonaliseringen, fordi jeg mener valgdeltakelse er en bedre operasjonalisering i lys av norske forhold.

Jeg har derfor tatt for meg Stortingsvalget i 1997, Kommune- og fylkestingsvalget i 1999 og EU-avstemningen i 1994. Den gjennomsnittlige deltakelsen i fylkene av disse tre valgene utgjør min operasjonalisering av den siste variabelen.

2.6 Metodiske betraktninger

Alle samfunnsvitenskapelige undersøkelser benytter seg av en bestemt metode og et bestemt oppsett for å finne sine resultater. Sosiologen Vilhelm Auberts sitat "*En*

metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder.” (Hellevik 1999:12; Andersen 1997:5) sier noe om den metodiske variasjonen som kan finnes i samfunnsvitenskapelige studier. Jeg vil her gjøre rede for de metodiske grep jeg har benyttet i denne oppgaven.

2.6.1 Komparative case-studier

I samfunnsvitenskap skiller man mellom kvalitative og kvantitative studier. En kvalitativ studie er en studie der generalisering ikke er et hovedanliggende (det er ikke utelukket at kvalitative studier kan ha generaliseringsverdi), men derimot å finne så mye informasjon som mulig om en enhet for å kunne uttrykke ved ord mye om denne enheten. Dette skiller seg fra en kvantitativ undersøkelse der man ønsker å generalisere resultatene sine slik at man kan si noe om et høyt antall enheter, og hvor dataene uttrykkes i tall (Hellevik 1999).

Hva som menes med en case og en casestudie er derimot ikke like klart definert. I samfunnsvitenskapen opererer man med flere ulike forståelser av hva en case er (Ragin 1992), men det er ikke relevant å gå nærmere inn på hva de ulike forståelsene innebærer her. I denne oppgaven legges det til grunn en forståelse av en casestudie som en empirisk undersøkelse som kvalitativt går i dybden av et bestemt fenomen, og som analyserer dette fenomenet uten å kvantifisere det empiriske materialet.

I denne oppgaven måler jeg noen få bestemte egenskaper hos fylkeskommunene med utgangspunkt i allerede formulerte hypoteser. Dette kalles en komparativ, hypoteseprøvende casestudie, og innebærer at min intensjon ikke er å generalisere, ettersom det ikke finnes mer enn 19 norske fylkeskommuner, men å sammenligne og beskrive et mindre antall enheter eller caser (her det totale antall enheter i forskningsuniverset) (Collier 1993; Andersen 1997). Hver og en av de 19 fylkeskommunene er her egne case.

Denne metoden er en middelvei mellom de to ytterpunktene kvalitative enkelt-case – studier og kvantitativ-statistisk metode, og kombinerer mulighetene de to forskningsmetodene gir.

Ulempen ved å benytte en slik metode er allikevel antallet enheter, da det i en slik oppgave begrenser seg hvor detaljert en kan studere samtlige av de 19 enhetene. Med en begrensning i antall variabler vil forklaringsverdien synke, og det vil være sannsynlig at det finnes andre variabler med høy forklaringsverdi som ikke er tatt med i undersøkelsen. Dette er et problem ved alle samfunnsvitenskapelige undersøkelser.

Videre kan det være et problem ved komparative analyser i hvilken grad de utvalgte casene faktisk er sammenlignbare, ettersom den sosio-kulturelle konteksten casene befinner seg i vil ha avgjørende betydning for hvor fruktbare komparative analyser vil være (Smelser 1973). Fylkeskommunene vil i her være naturlige sammenligningsobjekter.

2.6.2 Data

Oppgavens datamaterial er hentet fra flere ulike kilder. Først og fremst har foreliggende materiale hentet fra internett vært brukt, samt informasjon tilgjengelig i litteratur. Det er derfor kun brukt sekundærdata, og reliabiliteten er derfor avhengig av at disse kildene fremstiller datamaterialet korrekt. Statistisk Sentralbyrå (SSB) og Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD) er hovedkildene for det meste av min kvantitative informasjon, men jeg har måttet gjøre flere egne søk etter informasjon for å verifisere tall eller utfylle enkelte mangler ved de data jeg først har funnet.

Data til de operasjonaliserte uavhengige variablene er hentet fra de generelle databasene tilhørende SSB, og NSD har gitt meg noe bearbeidet data fra sine databaser. Min andre uavhengige variabel, "*netto driftsresultat per innbygger*", inneholder data jeg selv regnet ut i kroner på individnivå basert på prosentvise tall for

aggregert nivå. Disse tallene var ikke tilgjengelige i SSB på nett eller i Statistisk Årbok per 2006, men skal offentliggjøres i 2007 etter endringer i SSBs offentlige databaser.

Data til ”fylkestilknytning” er basert på en undersøkelse foretatt i 1993 under et prosjekt tilhørende blant annet Norges Forskningsråd. Under samme prosjekt ble det foretatt en tilsvarende undersøkelse i 1996, men der ble ikke nøyaktig de samme spørsmål stilt til respondentene. På tross av at undersøkelsen er foretatt utenfor det jeg anser som kjernetidspunktet for den europeiseringen av fylkeskommunene jeg undersøker, valgte jeg å bruke kilden på grunn av dens gode informasjon.

Operasjonaliseringen av mine to avhengige variabler til min statistiske undersøkelse er basert på egen innsamling av informasjon om de fylkeskommunale Interreg-prosjektene. Jeg har hatt kontakt med samtlige av fylkeskommunene, men det har vist seg å være vanskelig å få uttømmende informasjon om det riktige antall prosjekter via disse kanaler. Ofte har jeg funnet at den informasjonen jeg har blitt presentert fra enkelte fylkeskommuner ikke stemmer overens med informasjon jeg har funnet via databaser tilgjengelige på internett, eller via andre undersøkelser av internasjonal aktivitet i fylkeskommunene. Jeg har derfor supplert med annen innsamlet informasjon der det har framkommet åpenlyse mangler, og jeg har måttet konsentrere mine data til de prosjekter der fylkeskommunen er en direkte samarbeidspartner. Jeg har derfor ekskludert fra undersøkelsen prosjekter der fylkeskommunene er registrerte deltagere ulike typer samarbeidsråd, foreninger og organisasjoner. Dette ble valgt da det viste seg å bli en for omfattende prosess å kartlegge korrekt alle engasjement. Av totalt rundt 300 Interreg III-prosjekter med norsk deltakelse, har jeg funnet 179 prosjekter hvor fylkeskommunene er direkte involvert.

Jeg ønsket også å benytte meg av antallet Interreg-prosjekt i Interreg II-perioden (1994-1999), men reliabel informasjon om dette viste seg å være vanskelig å finne. Det eksisterer samtidig ingen samlet nasjonal oversikt over norske Interreg-prosjekt i noen av periodene, i følge Kommunal- og Regionaldepartementet – som paradoksalt nok samordner og har budsjettansvar for den norske Interreg-satsningen.

En undersøkelses kvalitet avhenger av i hvilken grad de data man benytter gjenspeiler den målsetningen man har med undersøkelsen. Det er derfor viktig at analyse materialet er nøyaktig målt, og at man måler det man har til intensjon å måle. Dataenes reliabilitet avhenger dermed av hvordan målingene er utført, og hvor nøyaktig disse operasjonene er. Dette viser om man kan stole på de målingene man har foretatt. Videre må det være samsvar mellom hva som er målt og den eller de egenskapene man ønsker å måle. Denne definisjonsmessige validiteten betegner derfor hvor relevant datamaterialet er for undersøkelsens problemstilling (Hellevik 1999:183).

Reliabiliteten til mine data anser jeg for å være god, ettersom det for det meste er informasjon samlet inn av anerkjente forskningsinstitusjoner, som benytter seg av anerkjente metoder for innsamling av data. Det er naturligvis tilknyttet noe usikkerhet omkring antallet Interreg-prosjekt, ettersom det har vist seg å være vanskelig å finne uttømmende kilder. Allikevel anser jeg også dette for å være reliable mål på denne type aktivitet i de norske fylkeskommunene i den aktuelle tidsperioden på grunn av de undersøkelser jeg har foretatt.

Det kan allikevel stilles spørsmålsteget ved mine indikatorers velegnethet til å belyse min problemstilling. Problemet om definisjonsmessig validitet øker dersom samsvaret mellom den operasjonelle definisjonen og den teoretiske definisjonen er lav. Ved å tilføre flere indikatorer, eller operasjonelle definisjoner, for å måle et begrep kan man øke samsvaret mellom de to nevnte definisjonsnivåene, men dette krever igjen en høy grad av reliabilitet hos indikatorene (Hellevik 1999). Videre medfører det større operasjoner og mer ressurser. I denne oppgaven har jeg derfor valgt å begrense antallet indikatorer på mine variabler, og anser samtidig mine indikatorer for å være tilfredsstillende operasjonaliseringer av de egenskapene jeg ønsker å måle.

3. Den norske regionale mobiliseringen

3.1 Innledning

I dette kapittelet ønsker jeg å se nærmere på mine to indikatorer på fylkeskommunal europeisering. Jeg vil først presentere tre ulike Interreg-prosjekt før jeg tar for meg de regionale representasjonskontorene, og jeg vil avslutningsvis i hvert delkapittel presentere systematiske illustrasjoner over de to indikatorene som danner basisen i de to modellenes avhengige variabler.

3.2 Interreg

De norske fylkeskommunene har en relativt lang historie med samarbeid på tvers av landegrensene, og de første grenseregionale samarbeidene kom i stand allerede ved etableringen av Nordkalott-samarbeidet i 1967. Dette ble senere fulgt opp med opprettelsen av Barentsregionen i 1992, der fylkeskommunene for første gang formelt deltok i utenrikspolitiske beslutningsstrukturer, men det var altså med tilslutningen til Interreg-samarbeidene høsten 1995, med start i januar 1996, at de norske fylkeskommunene virkelig fikk en europeisk arena for regionalt samarbeid og utvikling.

Norge deltar, som tidligere nevnt, i syv ulike Interreg III-program med omtrent 300 ulike prosjekt, og samtlige fylkeskommuner deltar i minst ett program (kun 179 prosjekter med direkte fylkeskommunal deltakelse). I seks av disse hovedprogrammene er Norge representert i programmenes beslutningsstruktur ved fylkeskommuner eller landsdelsutvalg (som jeg har valgt å utelukke i min kvantitative oversikt over fylkeskommunal Interreg-deltakelse), og i dette arbeidet deltar de uformelt på lik linje som sine kollegaer fra EU og dermed som om Norge skulle vært medlem av unionen (Norske regioner som internasjonale aktører, 2006, 9. avsnitt).

I tillegg til de EU-initierte samarbeidene deltar de fleste fylkeskommunene i andre regionale europeiske samarbeid utenfor EU. Disse samarbeidene, som for eksempel ”*Assembly of European Regions*” og ”*Conference of Peripheral Maritime Regions*”, fungerer som samlende talerør for medlemmene ovenfor EU og andre internasjonale institusjoner, samtidig som de søker regional utvikling innenfor bestemte områder. Disse samarbeidene er ikke inkludert i denne oppgavens analyse og vil derfor heller ikke bli presentert nærmere, ettersom de ikke er formelle deler av EU-systemet.

Jeg vil videre beskrive tre ulike prosjekter for å vise den variasjonen som eksisterer blant Interreg-prosjekt med norsk direkte fylkeskommunal deltakelse.

3.2.1 PERSIKA

Dette skoleutviklingsprosjektet innenfor Interreg III A-programmet Sverige-Norge, området Indre Skandinavia, ble startet i januar 2002 og avsluttet i desember 2004. Hedmark fylkeskommune var eneste fylkeskommunale deltaker i tillegg til 12 norske kommuner og fylkesmannen i Hedmark. Fra svensk side deltok tre regionale og ni kommunale aktører. Det totale budsjettet for prosjektet var på 13,2 millioner Nkr, hvor det norske bidraget utgjorde 6,6 millioner. Formålet med prosjektet var å oppmuntre til økt entreprenørskap blant norske og svenske skoleelever hos prosjektdeltagerne, og legge forhold til rette for på sikt å få etablert flere bedrifter med unge gründere. Dette ble understreket ved et forprosjekt med navn ”*Ungt entreprenørskap*”, hvor forståelse for de ulike skolesystemene, arbeidsmetoder og pedagogiske innfallsvinkler sto i fokus. Hele 45 ulike skoler på alle nivåer ble videre inkludert i hovedprosjektet, og organiseringen av elevenes skolehverdag ble endret for å vektlegge prosjektorganisering, problembasert læring, deltagerstyring og nettverksbygging utenfor skolene rettet mot lokalsamfunn og næringsliv. (Moen/Skålnes 2005; Persika, 2006, 2. avsnitt)

Resultatene av prosjektet var i det store og hele vellykket på flere områder. Konkret ble det etablert langt flere grenseoverskridende samarbeid blant lærere enn det man hadde håpet ved prosjektets begynnelse, og et studietilbud ved to av det norske

området høgskoler er også etablert som et direkte resultat av prosjektet. Om antallet bedrifter med unge gründere øker, gjenstår det å se.

3.2.2 Domestication of Northern Berries

Prosjektet ble startet 1. juni 2002, som en del av Interreg III B Nordlig Periferiprogrammet, og ble avsluttet 31. mai 2005. Prosjektets formål var å studere de nordlige bærsortene, og muligheter for å utnytte denne ressursen på en mer effektiv måte. Troms fylkeskommune, Nordland fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune var sentrale deltakere i samarbeid med norske private forsknings- og næringslivsaktører, norske universitets- og høyskolemiljøer, samt skotske, svenske, finske og russiske utdannelses- og forskningsinstitusjoner. Det brede spekteret av deltakere har sikret prosjektet en stor grad av utnyttbar kompetanse, og forskningen på blåbær, tyttebær, molter og enkelte andre bærsorter har fått et vesentlig bidrag.

Den sentrale målgruppen for prosjektet var mindre produsenter og bær dyrkere som mottar utplantningsplanter og stiklinger av molter, torvindustri som har behov for rekultivering av større torvareal med molter etter avtorving og mindre mekaniske bedrifter som ønsker å produsere plantemaskiner for molteplanting. Resultatene av dette fokuset har gitt en ferdig utviklet plantemaskin og flere samarbeidsrelasjoner på tvers av de nasjonale grensene. Flere interessante forskningsresultater om bruken av olje fra moltefrø i kosmetikkindustrien har også bidratt til å gjøre prosjektet interessant og nyttig. (Moen/Skålnes 2005; Northern Berries, 2006, 1. avsnitt)

Det som defineres som svakheten i dette konkrete prosjektet var problemer tilknyttet samarbeid mellom flere ulike administrasjonskulturer. Denne utfordringen er relevant for alle prosjekter med flere ulike nasjonaliteter representert blant aktørene, men dette gjør kanskje slike prosjekter enda mer essensielle i den europeiske integrasjonsprosessen.

3.2.3 Euromountains.net

Et ønske om større fokus på Europas fjellområder etablerte dette Interreg III C, Syd-prosjektet (prosjektet hører innunder Syd ettersom prosjektleder er italienske Provincia di Torino) i juni 2004. Med avslutning i mars 2007, og med 13 samarbeidende regioner fra Frankrike, Italia, Portugal, Spania, Storbritannia og Norge, har prosjektet en stor utstrekning geografisk. Finansielt dekker det norske bidraget omtrent 12,5 % av budsjettet på ca. 2 millioner € hvor store deler av det resterende beløpet kommer fra det europeiske regionale utviklingsfondet (ERDF).

Ved å dele erfaringer og synspunkter på utvikling av både offentlig og privat sektor i fjellområder, er ønsket med prosjektet å forbedre livssituasjonen for innbyggerne i disse regionene. Videreutvikling av de unike forholdene disse regionene representerer i både landskapsmessig og kulturelt perspektiv, utgjør en del av hovedformålet, og en konkret satsning på promotering av produkter produsert i disse områdene er en viktig bestanddel av prosjektets videre formål.

Resultatene fra prosjektet har vært mangfoldige og i stor grad vellykkede. Blant annet har det i Norge blitt gitt nødvendig finansiell støtte og kunnskap til utvikling av produkt- og turistsuksesser, med forankring i de lokale fjellområdene, som Valdres Rakfisk og Flåmsbana. Flere andre lokale og offentlige bedrifter i de norske deltakerregionene Sogn- og Fjordane, Telemark, Buskerud og Oppland har mottatt samme type støtte, samtidig som de fylkeskommunale servicetilbudene er videreutviklet i tett samarbeid med Euromountains-regionene. (Euromountains.net, 2006, siste avsnitt; Interreg3c, 2006, samtlige avsnitt)

I tabell 3.1 følger en oversikt over det fylkeskommunale engasjementet i de ulike delprogrammene i tabells form.

Tabell 3.1: Antall Interreg III-prosjekt med direkte fylkeskommunal deltakelse

Program:	A	A	A	B	B	B	C	C	C	C	Sum
Delprogram:	Nord	Kvarken	Sverige-Norge	Nordsjø-progr.	Østersjø-progr.	Nordlig Periferi	Nord	Vest	Øst	Sør	
1 Østfold			15	2	5		1				23
2 Akershus			1		5		1				7
3 Oslo				1	3						4
4 Hedmark			13		3				1		17
5 Oppland					3					1	4
6 Buskerud				2	3					1	6
7 Vestfold				1	2						3
8 Telemark				3	4			1		1	9
9 Aust-Agder				1							1
10 Vest-Agder				3	1			1			5
11 Rogaland				6	1		1				8
12 Hordaland				2					1		3
14 Sogn og Fjordane				3	1				1	1	6
15 Møre og Romsdal				2							2
16 Sør-Trøndelag	2		6		2		1				11
17 Nord-Trøndelag			7		2	5	1				15
18 Nordland	3	18		1	3	5					30
19 Troms	5				3	5					13
20 Finnmark	2				6	4					12
SUM	12	18	42	27	47	19	5	2	3	4	179

3.3 Norske regionale representasjonskontorer i Brussel

De norske representasjonskontorene har en relativt kort historie sammenlignet med mange andre av de regionale interessekontorene i den belgiske hovedstaden. Det første kontoret kom i 1993, men var alene frem til begynnelsen av 2000-tallet. Ved midten av 2000-tallet har antallet kontorer økt, og det teller i dag, som nevnt tidligere, seks kontorer. Jeg vil videre i dette kapitlet presentere de seks kontorene mer detaljert for å kunne gi et nyansert bilde av hva slags instrumenter de er og hvorfor de er opprettet.

3.3.1 Stavanger-regionens Europakontor

”Stavanger-regionens Europakontor skal fungere som et kunnskapssenter om EU og Europa for regionen. Hovedmålgruppen er næringslivet og vi skal gjennom informasjon, seminarer og direkte hjelp mot Europamarkedet bidra til at veien til Europa blir kortere. For andre målgrupper som offentlig sektor og skoler er det hjelp

med prosjektsamarbeide og kunnskapsoverføring som er våre oppgaver.”
(Stavanger-regionens Europakontor, 2006a, 1. avsnitt)

Stavanger var det første norske regionskontoret som ble opprettet i Brussel. Høsten 1993 gikk Stavanger Kommune, Sandnes Kommune, Rogaland Fylkeskommune, Rogalandsforskning, Forus Næringspark og Lyse Energi sammen om å starte et eget kontor i EUs hovedstad for å dra nytte av de muligheter som det europeiske samarbeidet ga de samme aktørene. Senere ble Haugesund Kommune, Karmøy Kommune, Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Stord/Haugesund tilsluttet eiersiden. Kontoret har tilholdssted midt i hjertet av Brussel, og har per 2006 tre ansatte i ulike stillinger.

Kontorets formål er å videreføre Stavanger-regionens lange tradisjon innen internasjonal handel og samarbeide. Deres uttalte mål og strategi formidles ved følgende: *”Stavangerregionen satser på internasjonalisering for å sikre deltakelse i den kunnskapsutvikling og de markeder som er nødvendig for å utvikle og beholde en ledende økonomisk stilling i Norge og bidra til en bærekraftig og sikker utvikling i Europa.”* (Stavanger-regionens Europakontor, 2006b, 2. avsnitt)

Kontorets mer konkrete oppgaver er å bistå regionens næringsliv og Forsknings- og utviklingsmiljøer (FoU) med informasjon om EU og aktører innenfor EU, samt overvåke, analysere og informere sine eiere om den stadige utviklingen innenfor unionssamarbeidet og Europa generelt. Dessuten skal kontoret utøve bistand ved utnyttelse av de støtteordninger og programmer som finnes tilgjengelig innenfor EU, overfor både offentlige instanser og privat næringsliv tilhørende regionen. Kontoret arrangerer også kurs for å styrke samarbeidet mellom sin eierregion og andre aktører på den europeiske arena, og bidrar samtidig aktivt for å utvikle og skape nye relasjoner.

Utnevnelsen av Stavanger til europeisk kulturhovedstad i 2008, sammen med Liverpool, blir benyttet aktivt av kontoret for å styrke regionens profil på kontinentet.

3.3.2 Mid-Norway European Office / Trøndelags Europakontor

Etter Stavanger-regionens etablering av et Brusselkontor tok det flere år før neste norske region ankom Brussel. Trøndelags Europakontor ble, som den neste norske region representert i Brussel, etablert som et prøveprosjekt høsten 2001 etter invitasjon fra Mid-Sweden Office²¹, og ble samlokalisert med den svenske representasjonen under navnet Mid-Scandinavian Office. I januar 2006 ble kontoret en permanent representasjon. Det beholdt sin samlokalisering og sitt tette samarbeid med det svenske kontoret, men begge representasjonene gikk da bort i fra navnet Mid-Scandinavia.

Kontoret eies av Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Nord-Trøndelag Fylkeskommune, Trondheim Kommune, Steinkjer Kommune, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Trøndelag Forskning og Utvikling. Senere har også Sparebank 1 Midt-Norge, Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Bioforsk Midt-Norge kommet inn på eiersiden (per høst 2006).

Kontoret har én fast ansatt og én trainee.

Representasjonskontoret ble opprettet for å øke kompetansen blant Trøndelags bedrifter, FoU-miljøer og offentlige myndigheter, og kontoret søker å være en forlengelse av det regionale utviklings- og profileringsarbeidet hos eierne. Opprettelsen og den videre satsningen er dermed også et direkte resultat av de tiltak Trøndelagsregionen har foretatt de senere år innen regional utvikling, konkretisert i samarbeidet mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune.

²¹ Består av länen Jämtland og Västernorrland

3.3.3 Vest-Norges Brusselkontor

”Kontoret skal være et effektivt, lett tilgjengelig, kjent og nyttig redskap til å fremme Vest-Norges fellesinteresser i Europa” (Vest-Norges Brusselkontor, 2006, 1. avsnitt)

Vest-Norges Brusselkontor ble etablert som et aksjeselskap 17. mars 2003 med Foreningen Vest-Norges Brusselkontor som eiere. Foreningen består av, per høst 2006, 14 vestlandskommuner, Sogn- og Fjordane Fylkeskommune, Hordaland Fylkeskommune, Møre- og Romsdal Fylkeskommune og Norges Musikkorpsforbund. Foreningen har for øyeblikket ingen andre aktører enn de offentlige og én interesseorganisasjon som medlemmer, men medlemskap er åpent for andre organisasjoner fra næringsliv, kulturliv og FoU også.

Representasjonskontoret har én fast ansatt og to trainee-stillinger.

Hovedoppgavene defineres som synliggjøring av Vest-Norge som en interessant samarbeidspartner for andre europeiske regioner. Kontoret skal være en informasjonspost for egne eiere og eventuelle interessenter, og samtidig orientere seg om hvilke prosjekter og programmer i EU som kan være av interesse for foreningens medlemmer. Et hjemmeapparat fordelt utover hele regionen medvirker også til å fremme interessene ovenfor samarbeidspartnere, og Brusselkontoret samarbeider tett med dette hjemmeapparatet for å synliggjøre hvilke områder kontoret skal konsentrere seg om.

3.3.4 Oslo region European office / Osloregionens Europakontor

Osloregionen etablerte sitt eget kontor i Brussel september 2003. Det ble opprettet av Foreningen Osloregionens Europakontor, bestående av Oslo Kommune, Akershus Fylkeskommune, Hedmark Fylkeskommune, Oppland Fylkeskommune og Østfold Fylkeskommune. I mars 2005 ble foreningen utvidet med Drammen Kommune, Vestfold Fylkeskommune, Buskerud Fylkeskommune og Telemark Fylkeskommune.

Kontoret er utstyrt med to fast ansatte og én trainee-stilling, samt én stilling ved Oslo Rådhus for å kanalisere ønsker og behov fra medlemmene.

Formålet med opprettelsen var å følge med i den retningen Europa har tatt i sin utvikling. Behovet for å etablere et kompetansesenter i et miljø hvor beslutninger med konsekvenser for regionen ble fattet, ble etter hvert mer og mer synlig. Osloregionen ønsket dermed å profilere seg i større grad blant sine regionale kollegaer, og samtidig øke sin deltakelse i fellesskapets prosjekter og samarbeid.

Dets hovedoppgaver inkluderer generelt informasjonsarbeid om saker av interesse for sine eiere, og mer spesiell informasjon som formidling av kontakt mellom eierne og EUs organer, andre regioner og ulike organisasjoner, samt bistand ved søknader til programmer og prosjekter innenfor EU. Profilering av Osloregionen som en attraktiv samarbeidspartner er et hovedpunkt for kontoret, og tilretteleggelse for at eventuelle samarbeid kan oppstå er en viktig oppgave. Dette gjøres blant annet ved å la ansatte hos medlemmene hospitere ved kontoret, eller ved å arrangere møter med potensielle samarbeidspartnere.

3.3.5 NorthNorway European Office

Representasjonskontoret for Nord-Norge ble opprettet 28. april 2005, og var det femte norske, faste regionskontoret som ble åpnet i Brussel. Kontoret overtok for Nordland European Office, som ble åpnet våren 2003, da flere aktører kom inn på eiersiden våren 2005. I tillegg til Nordland Fylkeskommune ble nå også Troms Fylkeskommune og Finnmark Fylkeskommune²² medlemmer. I tillegg har kontoret partneravtaler med Universitetet i Tromsø, Kommunenes Sentralforbund Troms, Kommunenes Sentralforbund Finnmark og Finnmark Fylkesrederi.

²² Finnmark Fylkeskommune ga sommeren 2006 beskjed om utmeldelse fra 1.1.07, dersom ikke enkelte forhold i driften ble endret. Uenigheten vedvarte, og Finnmark er per april 2007 ikke lenger medlem i kontoret.

Kontoret deler fasiliteter med Nord-Sveriges Brusselkontor, og har ansatt én direktør, én rådgiver og én trainee. Kontoret samarbeider også en del med sine nordlige naboer i Sverige og Finland, da de deler interessen ved å skape fokus for de nordlige områdene innen EU.

Representasjonen har siden oppstarten fokusert sitt arbeid blant annet på gjeninnføring av den differensierte arbeidsgiveravgiften i nordområdene, og bearbeiding av avgjørelser vedrørende transportnett, infrastruktur og maritim politikk i regionen har også vært prioriterte arbeidsoppgaver for kontoret.

3.3.6 Sørlandets Europakontor

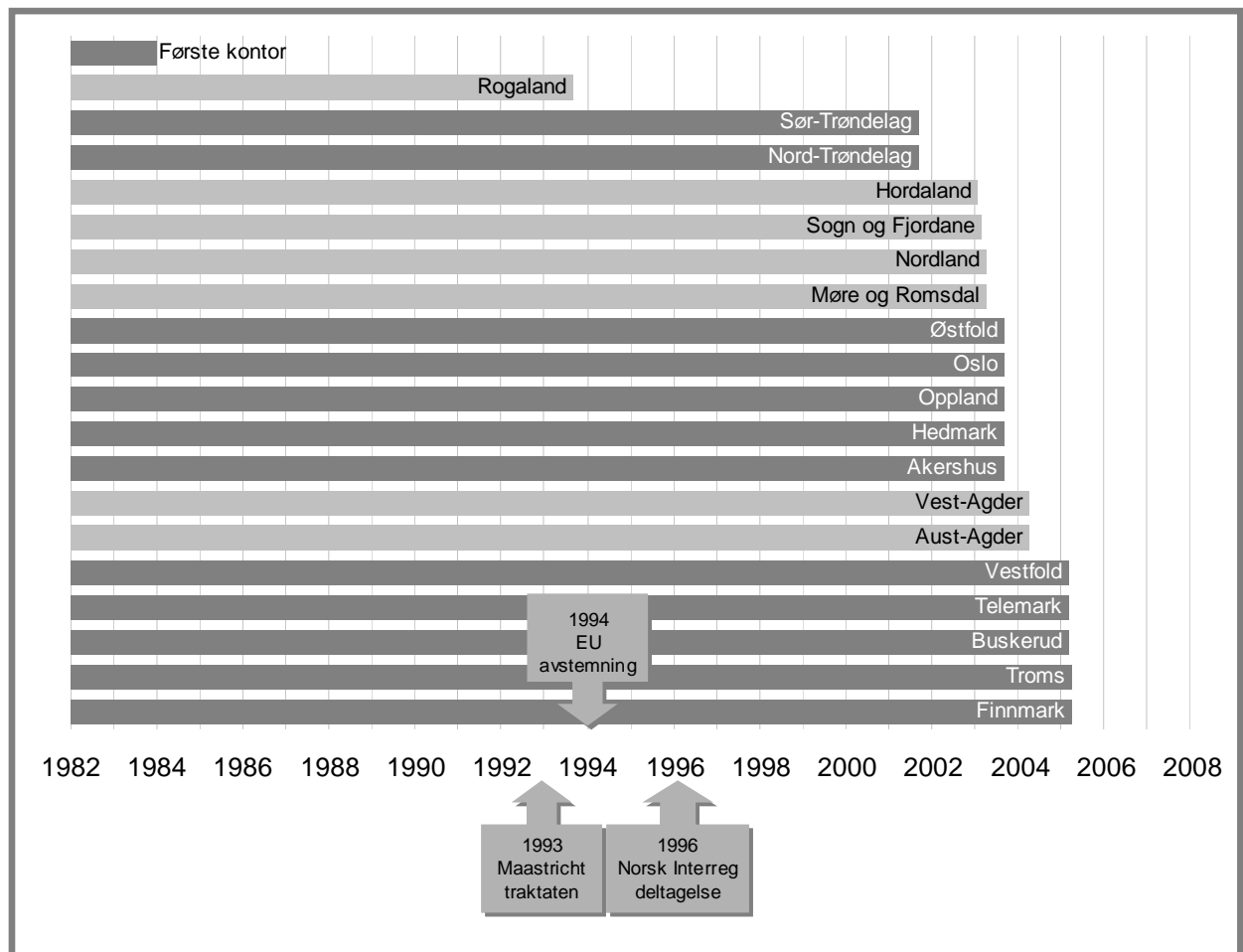
Aust-Agder Fylkeskommune, Vest-Agder Fylkeskommune, Arendal Kommune, Kristiansand Kommune og Agderrådet ble enige våren 2004 om å opprette et eget representasjonskontor for Sørlandet i Brussel. Den offisielle åpningen ble foretatt 2. mai 2005, men kontoret var operativt fra januar samme år. Kontoret er etablert, i første omgang, som et prøveprosjekt på tre år, og kontoret har én fast ansatt på fulltid og én trainee-stilling. Kontoret er plassert sentralt i byen, med lokaler i House of Mid and North Denmark hvor også representasjonene South Finland og Middle South Eastern Poland holder til.

Etableringen av kontoret kom som et resultat av betydelig interesse hos både lokale og regionale myndigheter på Sørlandet for et kontaktpunkt innad i EU. Etableringen ble så også en realisering av regionens strategi for internasjonalisering og europeisering. Denne strategien søker å stimulere det lokale og regionale næringsliv til å søke mer ut mot det europeiske markedet, øke tilgangen til faglige og økonomiske ressurser fra EU for det regionale næringsliv og samfunnsliv, samt øke den generelle kompetansen omkring EU-relaterte områder blant regionen generelt.

Arbeidsoppgavene til kontoret baseres på at det er et serviceorgan for sine eiere. Tilretteleggelse av møtevirksomhet og bearbeiding av samarbeid mellom hjemmeregionen og europeiske aktører er viktige oppgaver for kontoret. Hertil faller

også tilrettelegging av studieekskursjoner til Brussel med foredrag og innføringer i relevante EU-områder. Informasjon om aktuelle EU-relaterte saker, og rapportering om hvilke muligheter som fortløpende åpner seg innenfor samarbeidsområdet, er også prioriterte oppgaver. Kontoret deltar også aktivt i prosjektgrupper for å realisere samarbeid mellom dets eiere og potensielle partnere. Overfor FoU-miljøer er formidling og testing av prosjektideer, samt partner-søk, en hoveddel av kontorets agenda. Dette gjør seg også gjeldende overfor næringslivet.

Under følger en tidsmessig oversikt over etableringen av de ulike kontorene satt i sammenheng med andre viktige tidspunkt.

Figur 3.1: Oversikt over tidspunkt for etablering av representasjoner i Brussel

4. Analyse

4.1 Innledning

I oppgaven er jeg ute etter å peke på noen årsaker til den norske regionale mobiliseringen i EU. Den overordnede avhengige variabelen i min analyse er det jeg kaller ”*europisering av fylkeskommunen*”, representert ved to indikatorer, og jeg benytter meg av et sett med uavhengige variabler hentet fra annen forskning for å belyse min problemstilling. Disse variablene er såkalte ”*pull*”- og ”*push*”-faktorer, samt tre andre strukturelle og sosio-kulturelle variabler.

Jeg vil i dette kapittelet presentere mine kvantitative analyseresultater, og vurdere mine hypotetiske antakelser om årsakene til den europeiseringen jeg har skissert i lys av resultatene fra den europeiske undersøkelsen. Jeg vil også trekke inn kvalitative data for å nyansere disse vurderingene, samt knytte resultatene opp mot det teoretiske perspektivet i oppgaven.

Etttersom antallet enheter oppgaven omhandler kun er 19, vil jeg først benytte meg av en korrelasjonsanalyse av de to nevnte indikatorene på europeisering i to ulike modeller, før jeg avslutter med en tilsvarende todelt regresjonsanalyse. Dette gjør jeg fordi et lavt antall enheter er statistisk problematisk i en regresjonsanalyse, og fordi det bivariate forholdet mellom variablene vil gi interessant informasjon som den senere regresjonsanalysen av modellene vil nyansere. På denne måten vil de to analysemetodene forhåpentligvis utfylle hverandre, og til dels dekke over de svakheter den enkelte metode alene ville lide under.

Videre i kapittelet vil jeg referere til de to modellene som henholdsvis modell 1, med den avhengige variabelen ”*Antall Interreg-prosjekt*”, og modell 2, med den avhengige variabelen ”*Antall prosjekt x antall år*”.

4.2 Korrelasjonsanalysen

Ved å utføre en bivariat korrelasjonsanalyse får man informasjon om sammenhengen mellom to variabler. I denne analysen benytter jeg meg av den standardiserte korrelasjonskoeffisienten Pearson's R, som viser ukontrollert effekt og retning på lineære sammenhenger innenfor grensene +/- 1.

De bivariate resultatene mellom de to avhengige variablene og de seks uavhengige variablene viser en svak til noe sterk sammenheng, både positiv og negativ, langs begge de definerte dimensjonene. Resultatene er av varierende grad signifikante (P) på et 0,05-nivå.

I samfunnsvitenskaplige undersøkelser opererer man vanligvis med et statistisk signifikansnivå på 0,05 eller 0,01. Dette innebærer at det er en 5 % eller 1 % sjanse for å begå en såkalt type 1-feil når man generaliserer sine resultater. Type 1-feil betyr å forkaste en sann null-hypotese, eller å forkaste en hypotese som sier at det ikke er noen sammenheng mellom resultatene i utvalget og populasjonen. Dersom kriteriet for når man skal forkaste nullhypotesen blir for streng, risikerer man å gjøre en motsatt feil. Dette kalles type 2-feil, og da forkaster man den alternative hypotesen som sier at det faktisk er en sammenheng mellom resultatene i et utvalg og populasjonen. Det er derfor viktig å balansere disse to hensynene mot hverandre for å oppnå troverdige resultater (Skog 1998:172; Hellevik 1999:387).

Signifikanssannsynligheten er her utarbeidet ved en én-halet test. Dette er aktuelt når man har teoretisk begrunnede forventninger til sammenhengenes retning, i motsetning

til en vanlig to-halet test (Skog 1998:184).

Tabell 4.1: Bivariate korrelasjoner, Pearson's R

	1	2	3	4	5	6
Antall Interreg-prosjekt	-0,302	0,219	0,398	0,105	-0,361	-0,48
(Sign.sannsynlighet, P)	-0,104	-0,184	-0,046	-0,335	-0,065	-0,019
Antall prosjekt x antall år	0,659	-0,04	-0,344	-0,128	0,534	0,402
(Sign.sannsynlighet, P)	-0,001	-0,436	-0,075	-0,301	-0,009	-0,044

Variablene: Resource pull (1), Resource push (2), Informational exchange (3), Regional distinctiveness (4), EU-avstemningen 1994 (5), Associational culture (6).

4.2.1 Modell 1

Forholdet mellom den første avhengige variabelen, "*Antall Interreg-prosjekt*", og "*Resource pull*"-variabelen bekrefter ikke antakelsen i hypotesen om en positiv sammenheng. Korrelasjonskoeffisienten er moderat negativ, men forholdet er ikke signifikant på et 0,05-nivå. Allikevel er resultatet ikke blant de minst signifikante.

De tre neste variablene, "*Resource push*", "*Informational exchange*" og "*Regional distinctiveness*", har alle positive korrelasjoner med "*Antall Interreg-prosjekter*". Koeffisientene er svake til moderate i styrke, men bekrefter antakelsene om positive sammenhenger i hypotesene. Allikevel er det kun variabelen om "*Informational exchange*" som har et signifikant resultat. De to andre sammenhengene er begge langt fra signifikante på både et 0,05-nivå og et 0,10-nivå, og dermed er det egentlig vanskelig å avgjøre om hypotesene finner reell støtte eller ikke i resultatene. Jeg velger allikevel å kommentere styrke og fortegn til analyseresultatene i lys av mine antakelser også videre.

De to siste variablene, "*Europeisk tilhørighet*" og "*Associational culture*", har begge moderate negative koeffisienter. Dermed støtter de, i likhet med den første variabelen, ikke opp om antakelsen om positiv sammenheng i hypotesene. Her er det kun sammenhengen med den siste variabelen, "*Associational culture*", som er signifikant på 0,05-nivået, men sammenhengen med "*Europeisk tilhørighet*" har en signifikans på 0,065 og er derfor en relativt troverdig koeffisient om enn ikke i det strengeste hensyn.

4.2.2 Modell 2

Sammenhengene mellom den avhengige variabelen "*Antall prosjekt x antall år*" og de uavhengige variablene deler seg også inn i tre positive og tre negative korrelasjoner. Forholdene mellom "*Antall prosjekt x antall år*" og de tre variablene "*Resource pull*", "*Europeisk tilhørighet*" og "*Associational culture*" er alle positive, og bekrefter dermed antakelsene fra hypotesene. Koeffisientene viser også relativt

sterke korrelasjoner, og P-verdiene for disse tre sammenhengene er alle signifikante på 0,05-nivå.

De tre variablene "*Resource push*", "*Informational exchange*" og "*Regional distinctiveness*" har alle negative korrelasjoner med "*Antall prosjekt x antall år*", og er dermed ikke i samsvar med sammenhengene skissert i hypotesene. Samtidig viser de kun svak til moderat sammenheng, og to av korrelasjonene er samtidig langt fra signifikante. Den ene sammenhengen med "*Informational exchange*" har derimot en signifikanssannsynlighet (P) på 0,075, og er dermed i nærheten av signifikansnivået på 0,05.

De bivariate sammenhengene mellom de to respektive avhengige variablene og de seks uavhengige variablene er speilvendte i deres retninger. Det vil si at dersom sammenhengen mellom den ene avhengige variabelen og en uavhengig variabel er positiv, er forholdet motsatt når man ser på sammenhengen mellom den samme uavhengige variabelen og den neste avhengige variabelen. Styrken i korrelasjonene er allikevel ikke like, ettersom sammenhengene mellom "*Antall Interreg-prosjekt*" og de seks uavhengige variablene er jevnt over moderate og jevnbyrdige med unntak av én verdi med et mindre avvik. Forholdet mellom "*Antall prosjekter x antall år*" har mer variasjon i størrelsen på korrelasjonskoeffisientene, samtidig som høyeste verdi er relativt sterk med 0,659 og laveste verdi ekstremt svak med -0,040.

Regresjonsanalysen i neste delkapittel vil bekrefte eller avkrefte de resultatene den bivariate analysen har gitt, og hvilken betydning de ulike bivariate sammenhengene har for analysens konklusjoner.

4.3 Regresjonsanalysen

Hensikten med en regresjonsanalyse er å undersøke hvordan ulike variable kan predikere variansen i en avhengig variabel. Her skal det foretas en lineær regresjonsanalyse av to modeller, bestående av to ulike avhengige variabler og seks uavhengige variabler, for å se om dette settet av uavhengige variabler statistisk kan

belyse variansen i de to modellene. Jeg vil først kort gjøre rede for forutsetningene for en regresjonsanalyse, for så videre å se på resultatene fra min simultane multiple regresjonsanalyse og hvor stor den kontrollerte effekten er for hver uavhengige variabel. Jeg velger å kjøre en simultan analyse, da jeg mener jeg ikke har teoretiske eller substansielle antakelser til å begrunne en sekvensiell analyse.

4.3.1 Forutsetninger

For at en regresjonsanalyse skal gi meningsfulle resultater, bør en rekke forutsetninger være oppfylt. For det første stilles det krav til at variablene skal være på forholdstallsnivå (eller minst intervallnivå). Videre er det en forutsetning at enhetene i datasettet ikke preges av såkalte "*outliers*", ettersom det vil få konsekvenser for validiteten og reliabiliteten ved undersøkelsen. Dersom en enhet i datasettet har en residualverdi som avviker mer enn ± 3 standardavvik fra gjennomsnittet i residualfordelingen, defineres enheten som en "*outlier*" og bør dermed utelukkes fra den videre analysen.

Restleddene forutsettes videre å være homoskedastiske, normalfordelte og uavhengige av hverandre, i tillegg til at variablene må ha en lineær sammenheng. Ved bruk av data fra utvalgsundersøkelser, som min undersøkelse tilsvarer, er restleddene automatisk uavhengige av hverandre, i motsetning til når det benyttes tidsseriedata.

Fravær av (multi-) kolinearitet, som vil si at to av de uavhengige variablene korrelerer perfekt eller at en av de uavhengige variablene er en lineær kombinasjon av to eller flere av de andre uavhengige variablene, er også en nødvendighet ved lineær regresjon. Det man ser etter er for øvrig hvorvidt de uavhengige variablene korrelerer høyt, og dermed om det foreligger tendenser til kolinearitet. Ved (multi-) kolinearitet vil standardfeilen til regresjonskoeffisientene øke, og følgelig blir signifikante resultater vanskelig å påvise. Dette betyr at mye av den variasjonen i den avhengige variabelen man forventer at den gitte variabel skal forklare allerede er forklart (Skog 1998:272). Man får altså en økning i unøyaktighet og tilfeldige feil, som igjen svekker både reliabilitet og validitet.

En siste, og meget viktig forutsetning, er at de uavhengige variablene og restleddene er ukorrelerte med hverandre. Det vil si at det ikke skal eksistere bakenforliggende variabler som påvirker den avhengige variabelen, og som i tillegg er korrelert med en eller flere av de uavhengige variablene i modellen. Modellen skal ideelt sett inneholde alle teoretisk relevante variabler for at regresjonskoeffisientene skal estimeres riktig. De foreliggende modellene vil derfor ha en svakhet på dette punkt, da det finnes andre uavhengige variabler som nok også er relevante. Den interne validiteten vil dermed ikke være så høy som man kunne ønske. (Skog 1998, 225-244)

4.3.2 Oppfyllelse av forutsetningene

Multivariate regresjonsanalyser har muligheten til å kvantitativt analysere et fenomen med det antallet uavhengige variabler som synes å være passende for analysemodellen. Dette er ingen garanti for at modellen dermed viser et riktig bilde av fenomenet man studerer, men relevant informasjon om i hvilken grad dette eventuelt er tilfellet vil man oppnå. Først og fremst må forholdene ligge til rette for at det er den riktige informasjonen man mottar.

Problemet med "*outliers*" er ikke eksisterende i denne regresjonsanalysen. Undersøkelsens enheter er samtlige fylkeskommuner, og ingen av enhetene har vist residualverdier som overgår det akseptable. Det er derfor ingen grunn til å mistenke grove målefeil ved datasettet slik det kommer fram her, eller andre problemer tilknyttet tilstedeværelsen av "*outliers*".

Kravet om normalfordelte residualer er også tilfredsstilt i begge av analysens modeller. Histogram og sannsynlighetsplot viser kun moderate avvik fra en normalfordeling, og modellenes scatterplot viser også tilnærmet like stor variasjon hos den avhengige variabelen på både høye og lave verdier langs en horisontal linje. Dermed er kravet om homoskedastisitet og linearitet oppfylt.

Så langt har de to modellene oppfylt de krav som stilles til en fruktbar multipl regressjonsanalyse. Det viser seg allikevel videre at det foreligger et problem med

multikolaritet i datasettet, og at modellene derfor ikke vil gi brukbare resultater uten enkelte endringer. Toleranseverdien, som avslører multikolaritet, for variabelen ”*Europeisk tilhørighet*” er klart under 0,20 i begge modellene, som er et skjønsmessig mål for hva som kan aksepteres, og den bivariante korrelasjonen med variabelen ”*Resource push*” ligger på hele 0,956. Denne sterke sammenheng mellom disse to indikerer også en tendens til kolaritet og vil derfor påvirke standardfeilen til regresjonskoeffisientene og gjøre estimatene unøyaktige. Signifikante effekter blir også dermed vanskelig å påvise. Substansielt kan det være nærliggende å tro at denne kolariteten skyldes det faktum at antallet ja-stemmer i -94 var betydelig større på det sentrale Østlandet enn det som tradisjonelt blir karakterisert som periferien i Norge, altså Nord-Norge og store deler av Vest- og Sørlandet (Todal Jensen/Listhaug/Pettersen 1996:149).

Den bivariante korrelasjonen mellom variablene måles med den standardiserte koeffisienten Pearson’s R. Målet varierer mellom +/-1, og korrelasjonen mellom to variabler er sjelden over 0,80 i begge retninger. Hvis så er tilfellet bør variabelen vurderes nøye, ettersom en korrelasjon på 0,70 alene vil gi en økning av standardfeilen til parameterestimatet på 40 % sammenlignet med en situasjon uten korrelasjon. I det nevnte tilfellet kan ikke denne sammenheng neglisjeres.

Multikolaritet skyldes svært ofte at variablene som inngår heller bør oppfattes som indikatorer på et felles underliggende begrep. Hvis så er tilfellet, bør man opprette en indeks i stedet for å fjerne en eller to variabler. Dersom dette grepet er vanskelig å forsvare substansielt, er det å fjerne en eller to variabler bedre enn å inkludere alle. Å se bort fra (multi-) kolaritet er uansett vanskelig å forsvare, og jeg har valgt å løse problemet ved å fjerne den variabelen som skaper problemet og gjøre en ny analyse av begge modellene uten variabelen ”*Europeisk tilhørighet*”. Dette fordi variabelen substansielt ikke oppfattes som så sentral at dens fravær vil ødelegge modellens verdi.

De resterende variablenes korrelasjonsverdier er alle under +/- 0,80, men én variabel har både korrelasjonsverdier og en Toleranseverdi som grenser til å være uakseptabelt

også i den nye analysen. Jeg velger allikevel å bruke variabelen et stykke videre på grunn av dens substansielle betydning, selv om verdiene kan skape enkelte problemer for datasettet. Dette vil jeg vurdere nærmere senere.

Den siste forutsetningen er kanskje den vanskeligste å oppfylle, da, som nevnt ovenfor, det ligger substansielle, teoretiske vurderinger bak valg av hvilke variabler som er interessante i en analysemodell. Samfunnsvitenskapelige fenomener vil være påvirket av nærmest en uendelighet av faktorer, og det vil være vanskelig å definere et sett med variabler som vil kunne predikere mesteparten av variasjonen i en avhengig variabel.

4.4 Modellenes prediksjonskraft

Regresjonsanalysen av de uavhengige variablene "*Resource push*", "*Resource pull*", "*Informational exchange*", "*Regional distinctiveness*" og "*Associational culture*" på de avhengige variablene "*Antall Interreg-prosjekt*" og "*Antall prosjekt x antall år*" gir en R^2 på henholdsvis 0,291 for modell 1 og 0,513 for modell 2.

R^2 er et mål på hvor mye av variasjonen i den avhengige variabelen som predikeres av de uavhengige variablene til sammen (Skog 1998). I dette tilfellet predikeres 29 % av variasjonen i modell 1 og 51 % av variasjonen i modell 2, men ettersom antallet enheter er så pass lite i forhold til antallet uavhengige variabler må dette tallet justeres for å kunne gi en mer nøyaktig tolkning av modellens prediksjonskraft. Den justerte R^2 er 0,018 for modell 1 og 0,326 for modell 2, og det vil si at de uavhengige variablene kun predikerer 1,8 % av variasjonen i modell 1 og hele 32,6 % av variasjonen i modell 2. Dette er en meget sterk korreksjon for modell 1, og det kan tyde på at de uavhengige variablene i modellen ikke er meget sentrale og relevante for å predikere variasjonen i denne modellen. Denne kraftige korreksjonen kan også være delvis resultat av andre problematiske sider ved datasettet.

Ingen av resultatene i modellene er signifikante, og dette er et problem hvis man fokuserer på tilfeldighetenes rolle i de produserte resultatene. Skyldes

sammenhengene man observerer kun tilfeldigheter, eller foreligger det systematiske sammenhenger?

"*Associational culture*" har en Toleranseverdi på 0,212, og indikerer dermed en tendens til multikolaritet. Korrelasjonskoeffisienten for denne variabelen og "*Informational exchange*" er på -0,769, og bekrefter dermed også en tendens til kolaritet. Dette kan indikere at variablene representere et felles underliggende begrep, og at de derfor bør sammenfattes i en indeks.

Jeg har vanskelig for å se en substansiell eller kausal sammenheng mellom disse variablene, og velger derfor heller å utelate variabelen "*Associational culture*" videre i regresjonsanalysen på bakgrunn av den bivarierte korrelasjonen enn å konstruere en indeks basert på mindre holdbare antakelser om representativitet. Analysen er også konstruert på bakgrunn av et lavt antall enheter, og dette gir grunn til å legge større vekt på betydningen av de bivarierte korrelasjonene.

En ny analyse av de uavhengige variablene "*Resource pull*", "*Resource push*", "*Informational exchange*" og "*Regional distinctiveness*" på de to avhengige variablene gir en R^2 på 0,266 for modell 1 og 0,488 for modell 2. Den justerte R^2 er henholdsvis 0,056 og 0,341.

Tabell 4.2: Prediksjonskraft, modell 1 og 2

Modell	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,516	0,266	0,056	7,372
2	0,698	0,488	0,341	31,124

Dette viser at prediksjonskraften tilhørende modell 1 har økt betraktelig etter at "*Associational culture*" ble utelatt, selv om den fortsatt er meget lav, og at distansen mellom den justerte og ikke-justerte R^2 har minsket noe. Utelatelsen har også forandret på Toleranseverdiene til samtlige av de uavhengige variablene, slik at de nå er godt innenfor kravene.

Modell 2 har også økt, fra 0,326, og viser dermed en relativt sterk prediksjonskraft. Samtidig har signifikansen endret seg hos de to modellene. Modell 1 er fortsatt langt fra signifikant på 0,05-nivå, mens modell 2 har endret signifikans til 0,041 og tilfredsstillende dermed også signifikanskravet.

Modell 1s lave prediksjonskraft viser at det nok er andre faktorer som spiller en større rolle i forklaringen av den avhengige variabelens statistiske variasjon. Dette resultatet kan nok også bero på operasjonaliseringen av variablene, men konklusjonen forringes ikke av den grunn. Resultatet forteller kun at nøyaktig denne modellen ikke er den beste for å forklare den fylkeskommunale europeiseringen.

4.5 De uavhengige variabelenes effekt på indikatorene

De uavhengige variabelenes effekt på de to avhengige variablene kan måles ved hjelp av den standardiserte regresjonskoeffisienten Beta. Koeffisienten viser endringer i standardavvik. Dersom den uavhengige variabelen får en endring på ett standardavvik, vil den avhengige variabelen endres med Beta standardavvik. Dermed vil man kunne vurdere hver og enkelt uavhengige variabels isolerte, eller direkte, effekt på den avhengige uten å ta hensyn til variabelenes skalinndelinger. Betakoeffisienten varierer, som hovedregel, mellom -1 og 1. Dersom det foreligger (multi-) kolinearitet kan verdier utenfor dette standardiserte intervallet også forekomme (Christophersen 2003:161).

Hvis variablene er operasjonalisert med lik skalering, for eksempel i bestemte verdigrupper som kroner og øre, vil det være intuitivt lettere å forstå den ustandardiserte koeffisienten B. Dette fordi B-verdien viser hvor mye avhengig variabel forandrer seg når en av de uavhengige variablene endres med én skalaenhet og de resterende uavhengige variablene holdes konstante (Christophersen 2003:160).

Ettersom dette ikke er tilfellet i denne analysen, vil jeg konsentrere meg om Betaverdiene.

Tabell 4.3: De uavhengige variabelenes effekter på de avhengige variablene

	Uavhengige variabler:	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	Sig. (P)
		B	Std. Error	Beta	
Modell 1	(Constant)	1,304	16,611		0,939
	Resource pull	-0,254	0,393	-0,184	0,529
	Resource push	0,021	0,016	0,303	0,215
	Informational exchange	4,83	3,506	0,383	0,19
	Regional distinctiveness	-0,083	0,257	-0,084	0,752
Modell 2	(Constant)	-45,25	70,131		0,529
	Resource pull	5,197	1,658	0,748	0,007
	Resource push	-0,05	0,067	-0,146	0,466
	Informational exchange	-2,781	14,801	-0,044	0,854
	Regional distinctiveness	0,988	1,084	0,199	0,377

Betaverdiene som vises i tabellen ovenfor avslører at det ikke foreligger sterke sammenhenger mellom hver enkelt av de uavhengige variablene og den avhengige, med unntak av én meget sterk sammenheng i modell 2. Resultatene, og deres retning, vil gi et statistisk svar på mine hypoteser. Det er viktig å anmerke at flere av sammenhengene i analysen viser seg å ikke være statistisk signifikante på 5 % -nivå. Dette skyldes blant annet det lave antall enheter i undersøkelsen. Det er derfor nærliggende å anta at sammenhengene kan skyldes tilfeldigheter, og at de ikke er systematiske. Det er dermed også statistisk vanskelig å bruke resultatene til å avgjøre en eventuell støtte til hypotesene, men jeg velger allikevel å fokusere på styrken og retningen til effektene i så henseende.

4.5.1 Resource pull

Første variabel undersøker hvorvidt geografisk plassering og demografiske forhold påvirker europeiseringen av fylkene, som en såkalt "pull"-faktor. Jeg forventet at graden av periferitet ville predikere en høyere grad av regional mobilisering hos de norske fylkeskommunene. Analysen av modell 1 ga en Betakoeffisient på -0,184, og viser dermed at periferitet ikke er en sterk årsak til breddedimensjonen av denne europeiseringen. Det er altså en svak tendens til at det motsatte har en innvirkning på den avhengige variabelen. Den bivarierte korrelasjonen bekrefter dette forholdet med en Pearson's R på -0,302.

Regresjonsresultatet har samtidig en meget dårlig signifikansverdi, og resultatet kan derfor også skyldes tilfeldigheter. Verdien fra den bivarierte analysen er heller ikke signifikant på 0,05-nivå, men tilfredsstillende nesten kravet på et 0,10-nivå. Det er allikevel ikke vanlig å bruke et så høyt nivå i statsvitenskapelig forskning.

Dette er et noe overraskende resultat, selv om koeffisientene er lave, da det var nærliggende å anta at perifere og demografisk problematiske regioner ville ha et større insentiv til å mobilisere på det europeiske nivå, på grunn av de økonomiske mulighetene til regional utvikling EU-initierte samarbeid gir. Andre tidligere undersøkelser har vist at de fylkene som har størst tilgang på økonomiske ressurser via programrelatert samarbeid også har størst deltakelse i slike samarbeider (Ståhlberg 2001:155).

Det kan samtidig virke som at forskjellene mellom de sentrale norske regionene og de mer perifere kan ha forandret seg med den tidsepoken mine data er hentet fra. Det er da naturlig å nevne etableringene av egne regionale representasjoner i Brussel, som i dag samtlige av fylkeskommunene innehar. Disse kontorene er i hovedsak opprettet nærmere midten av 2000-tallet, og kan derfor være med på å forklare en økende grad av europeisk engasjement hos de norske regionene i det aktuelle tidsrommet. Dette kommer også klart frem i eiernes begrunnelser for opprettelse av kontorene. Stigende EU-interesse i det offentlige apparat og det lokale næringsliv har skapt ønske og

behov for profesjonell oppfølging til de nye muligheter EU tilbyr. En vesentlig del av deres arbeidsoppgaver er derfor også tilknyttet informasjon om, og veiledning i, søknadsprosedyrer til blant annet Interreg-midler.

Denne massive veksten i stedlig representasjon i Brussel, fra én fylkeskommune i 1993 til samtlige i perioden 2001-2005, viser hvilket krafttak fylkeskommunene har gjennomført for å tilstrebe en sikring av sine interesser på det europeiske plan. Det er da også interessant at det er flere av de tradisjonelt sett perifere regionene som har ledet vei med disse etableringene. Dette stemmer dermed overens med antakelsen om at de fylkene med størst sannsynlighet for økonomisk støtte via EU-samarbeider, også vil være de fylkene med en mest omfattende europeiseringspolitikk dersom man konsentrerer seg om dybden i engasjementet. Den bivariante korrelasjonen for "*Resource pull*"-variabelen er da også meget sterk og signifikant på denne dimensjonen.

Dette perspektivet støttes videre av resultatet i modell 2, der Betaverdien for variabelen er meget sterk (0,748), og samtidig klart signifikant med en P-verdi på 0,007. Dermed vises det klart hvilken betydning variabelen har på dybdedimensjonen av europeiseringen, slik den er konstruert her.

Samtidig ble to av de fylkene, Troms og Finnmark, som skåret høyest på den konstruerte indeksen over periferitet, tilsluttet kontorer så sent som i 2005, mens Oslo opprettet kontor i 2003. Det er derfor heller ingen entydige mønstre rent tidsmessig i etableringen av representasjon, i forhold til hvorvidt et fylke kan plasseres på en akse mellom sentrum og periferi.

4.5.2 Resource push

Den neste variabelen har i modell 1 en moderat positiv Betakoeffisient på 0,303. Det betyr at antakelsen min om at det økonomiske grunnlaget hos fylkeskommunene har en positiv effekt på europeiseringen av fylkene stemmer overens med resultatet fra analysen av bredde-dimensjonen. Dermed bekrefter regresjonen resultatet fra den

bivariate korrelasjonen hos modell 1. Denne Betaverdien har også en bedre signifikansverdi enn den foregående, men den er allikevel ikke signifikant på det vanlige 5 % -nivået i samfunnsforskning.

Variabelen er et mål på graden av økonomisk kontroll hos fylkeskommunene, og kan også ses på som en generell indikator på hvilken grad det er muligheter for ikke-ordinære investeringer. Ved større økonomisk handlefrihet, og romsligere driftsmarginer, øker også sannsynligheten for en aktiv europeiseringspolitikk.

Dette kan skyldes en organisatorisk følelse av overskudd til å satse på nye ukjente områder, ettersom det finansielle grunnlaget for primæroppgavene er sikret. Det er dessuten vanlig at fylkeskommunene bidrar med egen finansiell støtte til samarbeidsprosjekter i tillegg til de EU-midler som stilles til rådighet (inkludert de norske midlene som tildeles på bakgrunn av addisjonalitetsprinsippet), og derfor kan det økonomiske spillerommet ha en utslagsgivende rolle. Det er også nærliggende å tro at resultatet kan skyldes en økonomisk mindre grad av avhengighet til de sentrale myndigheter, og at det derfor åpner seg opp muligheter for egne prioriteringer på tvers av hva sentrale myndigheter definerer. Det er samtidig hevet over en hver tvil at de norske fylkeskommunene er avhengige av sentralt gitte bevilgninger.

Den finansielle muligheten til å opprette egen representasjon i Brussel øker selvfølgelig også med størrelsen på det økonomiske spillerommet. Selv om en slik investering ikke nødvendigvis må beløpe seg til store summer (for Hordaland fylkeskommune innebar opprettelse av representasjon en investering på 900 000,- Nkr (2003), i følge innstilling til fylkesutvalget i Hordaland 19. februar 2003 (Hordaland fylkesutvalg, 2006, 5. avsnitt)), så er det en løpende utgift som belaster et allerede presset budsjett. Dette var også sentralt i argumentasjonen hos motstanderne av etablering av egen representasjon for Hordaland (ibid.).

Resultatet fra analysen av modell 2 kan dermed være noe overraskende. Her er Betaverdien negativ, og dermed tilbakeviser resultatet betydningen av ”*Resource push*”-variabelen for dybde dimensjonen av den norske fylkeskommunale

europisering. Regresjonsverdien støtter og bekrefter resultatet fra den bivariate analysen, men begge verdiene har samtidig en meget lav signifikanssannsynlighet. En høyere grad av et såkalt økonomisk spillerom i de fylkeskommunale budsjetter har altså ingen positiv betydning for dybden i det fylkeskommunale engasjementet.

4.5.3 Informational exchange

Denne variabelen innehar den sterkeste Beta-verdien i modell 1, og bekrefter samtidig den signifikante bivariate sammenhengen. Den positive Betaeffekten på 0,383 viser en moderat påvirkning på den avhengige variabelen når de andre uavhengige variablene holdes konstante, og illustrerer dermed at en høyere grad av arbeidsledighet i fylkene øker sannsynligheten for et bredere engasjement og en sterkere europeiseringspolitikk. Beta-verdien er ikke signifikant, men har den laveste P-verdi i modellen.

Arbeidsledighet representerer en utfordring for så vel nasjonal som lokal økonomi. Det er ikke slik at all ledighet nødvendigvis er et onde. En viss grad av fleksibilitet i arbeidsmarkedet er samfunnsøkonomisk gunstig, men det vil være et politisk mål å begrense denne fleksibiliteten til et nivå som gagnar samfunnet, både lokalt og nasjonalt, som helhet. Dersom ledigheten overstiger dette nivået vil det i et velferdssamfunn få konsekvenser for offentlige utgifter via stønadsordninger, arbeidsmarkedstiltak og, i ytterste konsekvens, sosial nød. En slik situasjon vil defineres som en krise, og tiltak for å begrense en slik krise vil være å søke nye løsninger for å skape arbeidsplasser. For fylkeskommunene kan, som tidligere nevnt, internasjonalt samarbeid da være en slik løsning (Baldersheim/Ståhlberg 1999:123-124).

Resultatene fra analysen viser en slik sammenheng hos de fylkeskommunene som har hatt størst arbeidsledighet blant sin yrkesaktive befolkning, og antallet europeiske samarbeidsprosjekter. Samarbeidsprosjektene kan være med på å stimulere til økt sysselsetting på det lokale arbeidsmarkedet ved å legge forhold til rette for nye kontakter mellom flere typer bedrifter hos fylkene og deres europeiske motparter.

Finansiell støtte fra Interreg-midler til utvikling og profilering av produkter har også vist seg å være en nøkkelfaktor til flere norske bedrifters suksess (Fiskeribladet, 2007, alle avsnitt). Turisme er også et godt eksempel på en næring som har dratt stor nytte av enkeltprosjekter innen flere av de EU-initierte samarbeidene (Fredrikstad Blad, 2007, alle avsnitt).

For fylkeskommunene har også etableringen av representasjonskontorene vært en mulighet til å profilere sin region ovenfor potensielle utenlandske investorer. Dette har stor betydning for arbeidslivssituasjonen rundt om i Norge. Den direkte investerte utenlandske kapitalen i Norge økte betraktelig fra slutten av 90-tallet frem til midten av 2000-tallet (Norges Bank, 2007, samtlige avsnitt), og bedrifter fra EU-land sto for 2/3-deler av denne investeringen. Her ligger det en enorm mulighet for de norske regionene til å utnytte sine industrielle aspirasjoner, og markedsføring via regionale samarbeidsprosjekter og eksponering fra representasjonskontorene er derfor et viktig bidrag i tiltrekningen av disse investeringene.

Den viktigste næringen for utenlandsk kapital i Norge er næring tilknyttet utvinning av de norske olje- og gassreservene. Stavanger-regionen, som gjerne kalles Norges oljehovedstad, var da også tidligst ute med sin etablering av eget kontor i Brussel.

Disse forholdene fikk imidlertid ingen støtte i den bivariante korrelasjonen tilhørende modell 2. Arbeidsledighet har en moderat negativ effekt på dybden i engasjementet, og regresjonen følger opp dette resultatet med en negativ Betakoeffisient. Denne koeffisienten er riktignok veldig svak, og innehar en ekstremt høy signifikanssannsynlighet i motsetning til korrelasjonsverdien. Den sist nevnte er heller ikke signifikant, men innehar en adskillig bedre P-verdi enn den bivariante sammenhengen. Det er derfor ikke belegg i denne analysen til annet enn å avvise hypotesen om krisefaktorerens betydning for dybden av europeiseringen.

4.5.4 Regional distinctiveness

Siste variabel i denne kvantitative analysen er basert på resultatet fra en undersøkelse om følelse av tilhørighet til bostedsfylke. Antakelsen er at fylker med befolkning som føler en høy grad av tilhørighet til sitt fylke, også fører en aktiv europeiseringspolitikk. Dette fordi en følelse av særegenhet kan distansere en region fra sine nasjonale kollegers interesser, og dermed føre til en forfølgelse av egne mål i sitt politiske virke. Disse målene kan da oppfylles ved blant annet et mer omfattende europeisk samarbeid, og korrelasjonsanalysen i modell 1 bekrefter denne antakelsen. Sammenhengen mellom den uavhengige variabelen og ”*Antall Interreg-prosjekt*” er svak og ikke signifikant.

Det er en utbredt oppfattelse at de europeiske regionaliseringsprosessene, som har vokst fram med styrke de siste tiårene, til dels skyldes en revitalisering av en regional identitetsfølelse (Baldersheim 2000), og at i mange tilfeller har denne revitaliseringen medført en regional politikk mer uavhengig den nasjonale. Det eksisterer derfor ofte et motsetningsforhold mellom de nasjonale myndigheter og de subnasjonale enhetene på grunn av kryssende interesser. Regioner som ønsker å løsrive seg fra det regjerende statsapparat kan blant annet se på Brüssel som en vei til selvstendighet. Andre regioner, som ikke har disse kryssende interessene, vil kanskje fokusere mer på sine nasjonale myndigheter, ettersom det fortsatt er hovedinntektskilden (Keating 1995).

Regresjonsanalysen støtter ikke opp under dette resultatet, da koeffisienten, som også er svak og ikke signifikant, er negativ. Dette skyldes at regresjonsverdien Beta er en kontrollert, direkte effekt, og dersom den delen av korrelasjonen som formidles via forutgående (spuriøse) og/eller mellomliggende (indirekte) variabler overgår den direkte effekten vil Beta bli negativ. Regresjonen bekrefter altså ikke resultatet fra korrelasjonsanalysen, og det er derfor nærliggende å avvise hypotesen i sammenheng med denne dimensjonen da Betaverdien er kontrollert.

I kausalanalyse dekomponeres korrelasjonen mellom to variabler ved formelen ”*kausaleffekt (K) = direkte effekt (DE) + (spuriøs effekt (SE) + indirekte effekt (IE))*” (Hellevik 1999:278-288) og det blir dermed tatt hensyn til forholdet mellom de uavhengige variablene på en måte prediksjonsanalysen ikke tar høyde for. Dette forholdet kan i regresjonsanalysen gjøres rede for ved introduksjon av samspillsvariabler.

På tross av at den tradisjonelle konfliktlinjemodellen tilhørende Rokkan og Valen (Rokkan 1987; Todal Jenssen/Listhaug/Pettersen 1996), som har illustrert distinkte regionale ulikheter tilhørende de ulike landsdelene i Norge, ble gjenopptatt som en forklaring på EU-valgkampens resultat ble ikke hovedmengden av representasjonskontorene etablert før lenge etter EU-kampen. Det kan derfor virke som at behovet for en egen kanal inn til EU ikke har vært nødvendig før senere, selv om EØS-avtalen ble inngått samme år som den siste EU-avstemningen og Norge dermed fikk et tett forhold til unionen.

Betaverdien i analysen av modell 2 gir et positivt utslag på 0,199. Det betyr at det er en svak tendens til at tilhørighet til bostedsfylke har en innvirkning på dybden i europeiseringen av fylkene slik variabelen er operasjonalisert her. Verdien er minimal, og oppfyller heller ikke signifikanskravet, men går på tvers av hva korrelasjonsanalysen, med en svak ikke-signifikant negativ verdi, viste. Her er det det omvendte av forholdet ovenfor som gjør seg gjeldende. Forholdet er dermed helt parallelt, bare at nå er komponenten ”*(SE + IE)*” mer negativ enn korrelasjonen ”*K*”. Dermed må Beta, eller den direkte effekten, være positiv for at $DE + (SE+IE)$ skal bli lik *K*.

Det er derfor belegg for å støtte hypotesen om at en følelse av regional identitet gir grobunn for et dypere engasjement i europeiseringspolitikken hos de norske fylkene.

Det er samtidig en interessant observasjon at de to fylkene med høyest skåre på fylkestilknytning i den aktuelle undersøkelsen, Troms og Finnmark, ikke var blant de første fylkene til å etablere egne representasjoner i Brussel.

4.6 Oppsummering

Den endelige regresjonsanalysen inneholdt fire uavhengige variabler, i motsetning til korrelasjonsanalysen med samtlige seks variabler, da jeg utelot variabelen fra hypotesen om "*Europeisk tilhørighet*" og variabelen fra hypotesen om "*Associational culture*". Jeg får da ikke testet disse to hypotesene med regresjon.

Resultatene fra korrelasjons- og regresjonsanalysene viser kun få signifikante sammenhenger, men jeg har allikevel valgt å bruke korrelasjonskoeffisienten og Betaverdien til å vurdere hypotesene mine. Sammenhengene har variert fra svake til moderate med unntak av én variabel i modell 2. De to modellene får også ganske ulike justert R^2 , slik at det er store forskjeller på hvor mye av variansen i den avhengige variabelen som predikeres.

Jeg forventet at hypotesen om "*Resource pull*" skulle bekreftes og vise en positiv sammenheng mellom periferialitet og europeisering. Denne antakelsen ble bekreftet for dybdedimensjonen av europeiseringen. Resultatet viste en sterk positiv sammenheng i både korrelasjons- og regresjonsanalysen, for øvrig analysens eneste sterke verdier, mellom den uavhengige variabelen og den avhengige. Derimot ble resultatet negativt på den avhengige variabelen for bredden av europeiseringen, og dermed deles utfallet med resultatet i artikkelens undersøkelse. De norske fylkene og EU-regionenes europeisering påvirkes altså ikke av tilgangen på ressurser, dersom man, for Norges del, begrenser det til bredden av engasjementet.

Videre forventet jeg en bekreftelse på hypotesen om "*Resource push*", og at netto driftsresultat hos fylkeskommunene skulle ha en positiv effekt på europeiseringen av fylkeskommunene. Denne hypotesen ble bekreftet, men kun på bredde-dimensjonen. Dybde-dimensjonen viste ingen positiv sammenheng, og dette stemmer overens med resultatet i artikkelen. I Norge har det økonomiske spillerommet derimot hatt en betydning for bredden i europeiseringen.

Hypotesen om "*Informational exchange*" ble i artikkelen bekreftet ved at de europeiske regionene med høyest autonomi også var representert med egne kontorer i

Brüssel. Jeg valgte å operasjonalisere variabelen ved å måle arbeidsledighet, og jeg forventet da en positiv sammenheng mellom graden av arbeidsledighet og europeisering. Denne antakelsen ble bekreftet i modell 1, men avvist i modell 2. De norske fylkene deler derfor denne variabelen, som årsak til den regionale mobiliseringen i EU, med sine regionale kolleger i EU på breddedimensjonen, men ikke på dybdedimensjonen.

Hypotesen om "*Regional distinctiveness*", som i artikkelen ble bekreftet, ble avvist i modell 1. Jeg valgte å fokusere på resultatet fra regresjonsanalysen, da dette motstred resultatet i den innledende korrelasjonsanalysen. Det samme ble tilfellet i modell 2, og der støttes hypotesen om fylkestilknytning.

Det er altså ingen grunn til å anta at tilknytning til bostedsfylke blant befolkningen har noen påvirkning på en mer aktiv europeisering, målt langs en breddedimensjon, av de norske regionene. Det negative resultatet, om enn veldig svakt, indikerer derimot det motsatte, og skiller Norge fra sine europeiske kollegaer. For dybden i engasjementet ble resultatet annerledes, og dermed støttes både hypotesen og resultatene målt på kontinentet.

For de to siste hypotesene, som ikke ble testet i regresjonen, viser resultatene fra korrelasjonsanalysen negative moderate verdier i modell 1 og positive moderate verdier i modell 2 på begge variablene. Signifikanssannsynligheten varierer, men er tilfredsstillende på 0,05-nivå for to av sammenhengene.

Ettersom de to variablene ble fjernet før regresjonen, velger jeg å ikke tolke resultatene som annet enn indikasjoner på støtte til hypotesene om betydningen av "*Europeisk tilhørighet*" og "*Associational culture*" på dybdedimensjonen og det motsatte for breddedimensjonen. Det er vanskelig å bruke resultatene entydig, da jeg mangler en eventuell bekreftelse på verdiene fra regresjonen.

5. Avslutning

”I samarbeidsregjeringa si europapolitiske plattform er det lagt vekt på at Regjeringa ønskjer å føre ein aktiv og realistisk europapolitikk, der Noreg tek eit medansvar for framtida til Europa og sikrar norske interesser best mogleg. I høve til EU og EØS ønskjer regjeringa mellom anna å byggje vidare på det formelle og uformelle samarbeidet som er etablert mellom EU og Noreg. Regjeringa ønskjer også å arbeide for å oppnå så stor påverknad som mogleg overfor EU, og å medverke til ein offentleg debatt om rolla til Noreg i europeisk samarbeid. Dette gjeld òg for regionalpolitikken.” (St.meld. nr. 25, 2004-2005)

Formålet er hentet fra regjeringen Bondevik II, som satt under store deler av Interreg III. Målene inkluderer den viktige regionalpolitiske innsatsen fylkene utfører i kraft av sin programinnsats og regionale profilering.

I denne oppgaven har jeg sett nærmere på konkrete årsaker til denne regionale mobiliseringen. Mine funn avviker noe fra resultatene i EU-regionene, men samtidig deler de norske fylkene mye av den samme motivasjonen for deres europeiske engasjement som kollegaene innad i EU. Både deltakelse i Interreg-prosjekter og opprettelse av egne representasjoner i Brüssel bunner i et behov, og et ønske, om en tettere integrasjon med, og deltakelse i, Europa.

For at disse tiltakene fra de norske regionenes side i det hele tatt skal være noe mer enn utgifter, må det være en åpning for påvirkning og deltakelse i den europeiske integrasjonen også for de regionene som står utenfor unionssamarbeidet. Faktumet at de norske fylkeskommunen fører en meget aktiv europeiseringspolitikk viser at dette er tilfellet.

Teorien om at EU delvis er transformert til et politisk beslutningssystem bestående av mange ulike aktører på ulike nivåer, hvor regionene også deltar i avgjørelser som påvirker deres egen situasjon, gir en teoretisk forklaring på den regionale mobiliseringen i EU. Ettersom resultatet av min analyse viste at hypotesen om en

”pull”-faktor som årsak til mobilisering kun fikk støtte langs dybdedimensjonen av europeiseringen i denne modellen, kan det være vanskelig å peke på teorien om multi-level governance alene som forklaring på den norske regionale mobiliseringen. Dette er heller ikke meningen. Teorien kan ses på som et analyseredskap for hvordan beslutninger på ulike nivåer fattes innad i EU, og i disse prosessene er de norske fylkene representert med sine interesser. Teorien viser til unionssamarbeidet som et system med ”multiple points of access” (Marks m.fl. 1996:45), hvor blant annet subnasjonale aktører kan få tilgang til beslutningsprosessene uten formell myndighetstilgang. Dette fordi systemet er åpent for påvirkning, og baserer sin beslutningsstruktur på et slikt samspill mellom aktørene. Dermed supplerer multi-level governance – teorien andre interne og strukturelle forklaringsfaktorer.

Det kan allikevel synes klart at nettopp denne teoretisk definerte strukturen har sørget for at aktører fra ikke-EU land som Norge, deltar på lik linje med medlemsregioner. EØS-avtalen er allikevel i denne sammenhengen nødvendig for tilgangen til dette systemet.

Et annet element ved multi-level governance-teorien er en mobilisering av ressurser nedenfra og opp. Dette ”bottom-up”-perspektivet innebærer politiske tiltak fattet av subnasjonale aktører med eller uten sentrale myndigheters vitende eller deltakelse (Baldersheim 2002:203). Dette aspektet har de norske fylkeskommunene omfavnet ved å følge egne prioriteringer i sitt internasjonale arbeid, men det er ikke slik at de sentrale myndigheter ikke legger noen føringer i den regionale utenrikspolitikken.

Innledningsvis siteres det fra en stortingsmelding som vektlegger en videre utvikling av et tett samarbeid med EU, hvor det regionale samarbeidet er av vital interesse for Norges europapolitikk. Grenseregionale samarbeid som Barentsregionen, som for øvrig er et samarbeid på utsiden av EU, har også en sentral plass i norsk nasjonal utenriks- og sikkerhetspolitikk. Nasjonale interesser er derfor ikke utelatt fra regionalpolitikken på en slik måte at fylkene ene og alene definerer disse målene for denne delen av norsk politikk.

Videre kan det stilles spørsmålstegn ved de konkrete resultatene fra mange av de igangsatte samarbeidene, og effekten av en tilstedeværelse i Brussel. Det er vanskelig å måle i hvor stor grad de norske regionene har en påvirkningsmulighet, på tross av at systemet gir en mulighet for slik påvirkning. Selv om de norske regionene stiller på lik linje med sine europeiske kollegaer, er det ikke ensbetydende med at de oppnår samme resultater. Det kan også virke som at mange av de igangsatte prosjektene fullføres med et mindre målbart utkomme. Dette må ikke nødvendigvis være et minus ved samarbeidene, ettersom deltagelse i samarbeid for kommunikasjon og utveksling av erfaringer kan være et mål i seg selv. For de norske regionene kan nok dette ofte være en reell situasjon.

Den generelle debatten omkring forholdet mellom subnasjonalt, nasjonalt og supranasjonalt nivå er kanskje mer relevant og tilstede i dag enn tidligere. Et Europa uten regionene, og et EU uten en merkbar tilstedeværelse fra disse, vil for de fleste være utenkelig. Et av de største problemene for EU er det såkalte demokratiske underskuddet og manglende folkelig deltakelse og oppslutning. Nettopp på disse områdene kan regionene spille en viktig rolle i den fremtidige utviklingen av unionen, ved å videreføre og videreutvikle deres betydning som myndighetsnivå, som arena for politisk dialog og handling, og som en møteplass hvor globale, kontinentale og nasjonale strømninger møter lokale interesser og sosiale systemer til gjensidig fordel (Keating 1995). I så henseende kan også de norske regionene spille en viktig rolle i utviklingen av et Europa hvor regional deltakelse er en naturlig del av beslutningsstrukturene.

På tross av deres allerede store betydning og aktive deltakelse i politikkutformingen i EU, og utenfor, finnes det allikevel alvorlige hindre for utviklingen av et ”*regionenes Europa*”. Variasjonen er fortsatt meget stor mellom de ulike europeiske regionene i henhold til blant annet økonomiske ressurser, institusjonell utvikling, og hvilke krav og oppgaver de møtes med (ibid.). Mange regioner deltar ikke aktivt i Brussel, og har kanskje heller ikke politisk kapasitet til det. Enkelte medlemsland innehar heller ikke et fungerende regionalt myndighetsnivå. Dette kan også variere i stor grad innad i

medlemsstatene, hvor blant annet den politiske kulturen kan motvirke etableringen av et effektivt regionalt nivå (Putnam 1993).

Denne oppgaven har fokusert på to av de kanskje viktigste indikatorene på en norsk regional europeisk mobilisering de siste 10-15 år. Innledningen av et stort antall ulike samarbeidsprosjekter i Interreg-regi og etableringen av representasjoner i Brussel viser at de norske regionenes forhold til Europa har endret seg betraktelig i denne tidsperioden. I dag er fylkene aktive deltagere i den norske europapolitikken, og deres kontakt med regionale kollegaer i EU er av vital interesse for Norge.

Opgavens analyse viser at de norske regionene ikke deler nøyaktig de samme årsakene til EU-mobiliseringen, på en bredde- og dybde-dimensjon, som sine EU-kollegaer. Det er krisefaktorer og økonomisk mulighet som driver de norske fylkenes bredde-engasjement frem, mens dybden i engasjementet stimuleres av en potensiell økonomisk gevinst og den regionale tilhørigheten. Det kan virke som at en følelse av europeisk tilknytning og graden av sosial kapital i fylkene også kan spille en rolle for dybden av engasjementet. Det såkalte *"suget fra Brussel"*, i et økonomisk henseende, gir seg derfor kun utslag i dybden av engasjementet. Dette vises da i opprettelsen av representasjonene, da samtlige kontorers hovedoppgaver består av synliggjøring av sine hjemmeregioner og å være en lyttepost for hva som foregår innad i EU. Ingen av disse etableringene hadde antakelig skjedd, dersom man ikke anså sannsynligheten for økonomisk vinning å være høy ved representasjon i Brussel.

Kildeliste

- Andersen, Svein S. (1997): *Case-studier og generalisering. Forskningsstrategi og design*. Bergen: Fagbokforlaget
- Arbeidslivsstatistikk 1999 og 2005*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå, 1999 og 2005. (Norges offisielle statistikk)
- Bache, Ian (2004): "Multi-level governance and European regional policy." I: *Multi-level governance*. Ian Bache og Matthew Flinders (red.). : Oxford: Oxford University Press
- Bache, Ian og Matthew Flinders (2004): "Themes and issues in multi-level governance." I: *Multi-level Governance*. Ian Bache og Matthew Flinders (red.). : Oxford: Oxford University Press
- Baldersheim, Harald (2004): "Ch. 11: Nordic regions in a European perspective." I: *Nordic politics. Comparative perspectives*. Knut Heidar (red.). : Oslo: Universitetsforlaget
- Baldersheim, Harald (2002): "Subsidiarity at work: Modes of multi-level governance in European countries." I: *Local government at the millenium*. Janice Caulfield og Helge O. Larsen (red.). : Wiesbaden Tyskland: Leske + Budrich
- Baldersheim, Harald (2000): "Europeisk regionalisering - med sideblikk til Norden." I: *Europeiske regionaliseringsprosesser*. København: Nordisk Ministerråd. (Nord 2000:28)
- Baldersheim, Harald og Krister Ståhlberg (1999): "The internationalisation of Finnish and Norwegian local government." I: *Nordic region-building in a European perspective*. Harald Baldersheim og Krister Ståhlberg (red.). : Aldershot England: Ashgate Publishing
- Befolkningsstatistikk 2004*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå, 2004. (Norges offisielle statistikk)
- Bernard, Nick (2002): *Multilevel governance in the European Union*. den Haag Nederland: Kluwer Law International
- Bullmann, Udo (1997): "The politics of the third level." I: *The regional dimension of the European Union – Towards a third level in Europe?* Charlie Jeffery (red.). : London: Frank Cass and Company
- Christophersen, Knut-Andreas (2003): *Databehandling og statistisk analyse med SPSS*. Oslo: Unipub Forlag
- Collier, David (1993): "The comparative method." I: *Political science; The state of the discipline, II*. Ada W. Finifter (red.). : Washington, D. C.: American political science association
- Committee of the Regions (1999): *Regional and local democracy in the European Union*. Brüssel: CoR-studies. (E-1/99, CdR 222/98)
- Euromountains.net*. URL: <http://www.euromountains.net/documents/theme2DocResults/SUACI-FinalReport-them2-en.pdf> [Lesedato 12.12.06]
- Fiskeribladet*. URL: <http://www.fiskeribladet.no/default.asp?lesmer=4354> [Lesedato 10.01.07]
- Forskrift om avgrensing av geografisk verkeområde for distriktspolitiske verkemidler*. URL: <http://www.lovddata.no/cgi-wift/ldles?ltdoc=/for/ff-20000107-0016.html> [Lesedato 15.09.2006]
- Fredrikstad Blad*. URL: <http://www.f-b.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20060831/NYHET/60831011> [Lesedato 10.01.07]

-
- Gamble, Andrew (2004): "Forord." I: *Multi-level governance*. Ian Bache og Matthew Flinders (red.). : Oxford: Oxford University Press
- Gren, Jörgen (1999): *The new regionalism in the EU – The lessons to be drawn from Catalonia, Rhône-Alpes and West-Sweden*. Göteborg: The Swedish Institute for Regional Research (SIR)
- Halpern, David (2005): *Social capital*. Cambridge: Polity Press
- Hellevik, Ottar (1999): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget
- Holm-Hansen, Jørn (2000): "Internationalisation on the local level in Norway." I: *Local and regional governance in Europe*. Janerik Gidlund og Magnus Jerneck (red.). : Cheltenham England: Edward Elgar Publishing
- Hooghe, Liesbet (1996): "Introduction: Reconciling EU-wide policy and national diversity." I: *Cohesion policy and European integration: Building multi-level governance*. Liesbet Hooghe (red.). : New York: Oxford University Press
- Hordaland fylkesutvalg*. URL:
http://polsak.ivist.no/utv_caseinfo.asp?utvalg=FUV&caseno=19149&dayno=25&Year=2003-2-19&db_source=1 [Lesedato 17.12.06]
- Interreg*. URL: <http://www.interreg.no/IREG/IREGweb.nsf/mainProgram?OpenForm> [Lesedato 10.09.06]
- Interreg3c*. URL:
http://www.interreg3c.net/sixcms/detail.php?id=6708&_map24sid=&_searched=&_currfloatlang=en [Lesedato 12.12.06]
- Jachtenfuchs, Markus og Beate Kohler-Koch (2004): "Governance and institutional development." I: *European integration theory*. Antje Wiener og Thomas Diez (red.). : Oxford: Oxford University Press
- Jerneck, Magnus og Janerik Gidlund (2001): *Komplex flernivådemokrati – Regional lobbying i Bryssel*. Malmö: Liber
- Keating, Michael (1996): "The invention of regions – political restructuring and territorial government in Western Europe." I: *Arena working paper*. Oslo: Universitetet i Oslo. Arena (8/1996)
- Keating, Michael (1995): "Europeanism and regionalism." I: *The European Union and the regions*. Michael Keating og Barry Jones (red.). : New York: Oxford University Press
- KOSTRA*. URL: <http://www.ssb.no/emner/00/00/20/kostra/veiledning/veiledning2005-02.html> [Lesedato 12.10.2006]
- KRD*. URL: <http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/distrikts/internasjonalt/bn.html> [Lesedato 22.06.06]
- KS*. URL: http://www.ks.no/upload/86988/Deb%20hefte_endelig.pdf [Lesedato 04.08.06]
- Lein-Mathisen, Jørn (2004): "Nordic regional lobbying in Brussels." I: *The nordic regions and the European Union*. Søren Dosenrode og Henrik Halkier (red.). : Hampshire England: Ashgate Publishing
- Lyngdal, Erik (2005): *EUs regional- og næringspolitikk*. Kristiansand: Agderforskning. (Prosjektrapport nr. 13/2005)
- Marks, Gary, Francois Nielsen, Leonard Ray og Jane Salk (1996): "Competencies, cracks and conflicts: Regional mobilization in the European Union." I: *Governance in the European Union*. G. Marks, F. W. Scharpf, P. Schmitter, W. Streeck (red.). London: Sage Publications
- Moen, Bjørn og Sigrid Skålnes (2005): *Noreg i Europa – om norsk deltaking i INTERREG-program. Kva nytte har Noreg av å delta i Interreg III-programma A,B og C?* Oslo: NIBR-notat. (2005:107)

-
- Nicoll, William og Trevor C. Salmon (2001): *Understanding the European Union*. Harlow England: Pearson Education
- Norges Bank. URL: http://www.norges-bank.no/stat/historiske_data/no/invutlinorge/notat.pdf [Lesedato 16.01.07]
- Norske regioner som internasjonale aktører. URL: <http://www.ks.no/Pages/81431/KS%20sluttrapport.pdf> [Lesedato 05.12.06]
- Northern Berries. URL: <http://www.northernperiphery.net/main-projects.asp?intent=details&theid=32> [Lesedato 12.12.06]
- Persika. URL: <http://interreg.z.lst.se/rapporter/Fil-200512584322.pdf> [Lesedato 12.12.06]
- Putnam, Robert (1993): *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton USA: Princeton University Press
- Ragin, Charles C. (1992): "Introduction: Cases of "What is the case?." I: *What is the case? Exploring the foundations of social inquiry*. Charles C. Ragin og Howard S. Becker (red.). Cambridge: Cambridge University Press
- Regional policy inforegio. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working1_en.htm [Lesedato 12.10.2006a]
- Regional policy inforegio. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working4_en.htm [Lesedato 12.10.2006b]
- Regional policy inforegio. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/urban2/index_en.htm [Lesedato 13.10.2006c]
- Regional policy inforegio. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/agricult_en.htm [Lesedato 13.10.2006d]
- Regional policy inforegio. URL: http://ec.europa.eu/employment_social/equal/index_en.cfm [Lesedato 13.10.2006e]
- Regional policy inforegio. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/regions5_en.htm [Lesedato 13.10.2006f]
- Ringdal, Kristen og Henry Valen (1998): "Structural divisions in the EU referendums." I: *To join or not to join. Three Nordic referendums on membership in the European Union*. Anders Todal Jenssen, Pertti Pesonen og Mikael Gilljam (red.). Oslo: Scandinavian University Press
- Rokkan, Stein (1987): *Stat, nasjon, klasse: Essays i politisk sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Rose, Larry og Audun Skare (1993): *Dokumentasjonsrapport. Undersøkelse om folks forhold til kommunen. 1993*. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo
- Rygghaug, Marianne og Anders Todal Jenssen (1999): *Den store styrkeprøven. Om EU-avstemningen i norsk politikk. Sluttrapport fra Folkeavstemningsprosjektet*. Trondheim: Tapir Forlag
- Skog, Ole-Jørgen (1998): *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: ad Notam Gyldendal
- Smelser, Neil (1973): "The methodology of comparative analysis." I: *Comparative research methods*. D. P. Warwick og S. Osherson (red.). New York: Prentice-Hall
- Stavanger-regionens Europakontor. URL: <http://www.one-market.org/index.html?current=0&page=0&lang=no> [Lesedato 17.07.2006a]

Stavanger-regionens Europakontor. URL: <http://www.one-market.org/index.html?current=37&page=37&page2=37&lang=no> [Lesedato 17.07.2006b]

St.meld. nr. 21, 2005-2006. *Hjarte for heile landet. Om distrikts- og regionalpolitikken*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet

St.meld. nr. 25, 2004-2005. *Om regionalpolitikken*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet

Ståhlberg, Krister (2001): "Internationalisering av regioner i Finland, Norge och Sverige." I: *Norden i regionernas Europa*. Harald Baldersheim, Siv Sandberg, Krister Ståhlberg og Morten Øgård. København: Nordisk Ministerråd. (Nord 2001:18)

Sørlandets Europakontor. URL: <http://www.south-norway.be/> [Lesedato 20.07.2006]

Todal Jenssen, Anders, Ola Listhaug og Per Arnt Pettersen (1996): "Betydningen av gamle og nye skiller." I: *Brussel midt imot*. Anders Todal Jenssen og Henry Valen (red.). Oslo: ad Notam Forlag

Veggeland, Noralv (2000): *Den nye regionalismen. Europeisk integrasjon og flernivåstyring*. Oslo: Fagbokforlaget

Vest-Norges Brusselkontor. URL: http://www.west-norway.no/menu_det.php?id=33&type=1 [Lesedato 20.07.2006]

Östhol, Anders og Bo Svensson (2002): *Partnership responses – regional governance in the Nordic states*. Stockholm: Nordregio

Östhol, Anders (1996): *Politisk integration och grensöverskridande regionbildning i Europa*. Umeå: Statsvetenskapliga Institutionen, Umeå Universitet

Aardal, Bernt og Henry Valen (1995): *Konflikt og opinion*. Oslo: NKS-Forlaget